

ŠT. 5. 1906.

LETO II.

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTI ALKOHOLNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

„Najboljša je
pač voda.“

PIŠČALKA

za
abstinate,
pivce in pijance.

== CELJE ==
ZVEZNA TISKARNA.

Današnji številki je priložen 10. zvezek Lermontovih pesmi.

Piščalka izhaja vsak mesec 20. tega ter stane na leto **4 K**, za dijake **3 K**.

Naročnina naj se pošilja po poštni položnici, če pa po nakaznici pa na: **Upravništvo «Piščalke» v Celju.**

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: **Franc Avsec, Št. Juri pod Kumom, pošta Radeče.**

Leposlovnji spisi pa na naslov: **Leopold Lenard, Radeče** pri Zidanem mostu.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: **Anton Černe.**

Naše P. N. naročnike, ki še niso poravnali naročnine, prosimo naj to nemudoma store, ker moramo koncem prvega leta, kar izhaja «Piščalka» narediti zaključek in poravnati račune.

Listnica uredništva.

Moškerc, Ljubljana. Nam je Vaše vznemirjenje jako razumljivo, vendar nam, prosimo, oprostite Vi in drugi somišljeniki, ki so nam poslali polemične odgovore proti P. St. Škrabcu in tovarišem, — ako jih nismo priobčili. Ni res, da bi se mi bali, ali da bi celo z bojzljivostjo izdali našo pravično in potrebno stvar. Res pa je, da nam je bila polemika neprijetna in smo se je skušali ogibati kolikor mogoče. Saj z ljudmi, ki niso dobre volje, je vsaka polemika potrata časa in papirja. Upamo, da radi tega Vi in drugi somišljeniki ne boste, kot pravite, pretrgali zveze z nami. Da je bil naš odgovor na nekvalifikovano surove napade «Cvetja» primeroma nežen, je res. Mi smo blažili poslani nam odgovore kolikor mogoče, da se nam ne bi moglo očitati, da smo taki kot nasprotniki. Morda bi bilo res bolje, da bi nastopili bolj krepko, a z ljudmi take vrste, ki mečejo okrog s psovkami kot bi bob vejal, je boj neprijeten. Zadnjih izvajanj «Cvetja» nismo brali, ker se ne tičejo nas, ampak se gibljejo na čisto eksegetičnem polju. Toraj tudi stvarno odgovarjati ne moremo. S tem nas ne spravi iz pota. Ne same psovke ali na vže ovržene nedokazane trditve pa tudi nimamo odgovora. Ostanite nam toraj zvesti in odložite svojo nevoljo!

DRUŠTVO „ABSTINENT“ V LJUBLJANI

PRODAJA

≡ RAZGLEDNICE ≡

„Ne v krčmo“

„Dilirium tremens“

„Žrtev alkohola“

≡ PO 8 VINARJEV ≡

DRUŠTV. ZNAMENJA

Z NAPISOM

„Proč z alkoholom“

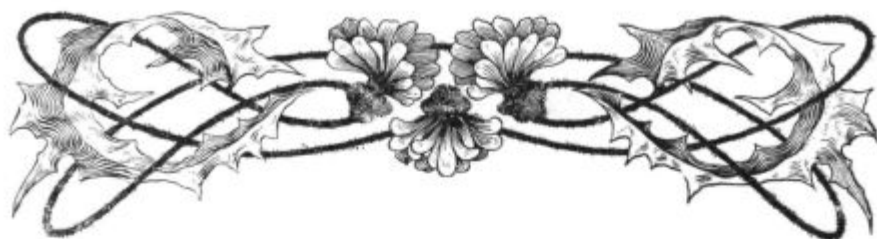
ZA ČLANE 50 VIN.

ZA ČLANICE 40 VIN.

NAROČI SE PRI DRUŠTVU

„ABSTINENT“, LJUBLJANA, KOPITARJEVE UL. 2

Toplo priporočamo knjižico: «Kaj bo z alkoholom», Ljubljana, katoliška bukvarna. — Obširna ocena je izostala, ker je bila ta številka Piščalke vže stavljená.

Kaj bo? — Kaj bo?

Žid sedi pred svojo krčmo, ter misli, misli. — Kmet pride mimo in ga vpraša: «No židek, kaj pa premišljuješ?» — «Mislim, mislim, kaj bo z vrabci, ako podro abstinenti krčmo.

Na to galicijsko povest se spomnim, kadar slišim povpraševati naše zmerne alkoholopivce: «Kaj bo, kaj bo, ako zmaga abstinenca? Ako boste naenkrat posekali vse trte, razbili pivske vrčke, stolkli žganjarske kotle? Kaj počno vinogradniki, kaj birtje, kaj kelnarice? Kje se bo dobil denar, ako boste pregnali ves alkohol?

Tu ne pomaga nič naše zatrjevanje, da mi nikakor ne maramo in tudi ne moremo napraviti naenkrat takega prevrata. Ako bi naenkrat posekali vse trte, stolkli vse vrčke, razbili vse kotle, da bi se ne pridelovalo več alkoholnih pijač kot jih je potreba za maše in zdravilo, bi za nekaj časa v resnici nastala neka gospodarska homatija. Kmetje bi ne znali takoj drugače vspešno porabiti svojih zemljišč, mnogo birtov, kelnaric žganjarjev itd. bi si ne znalo takoj drugje poiskati kruha. Toda tudi to bi se na drugi strani takoj nadomestilo s tem, kar bi si prihranili ljudje, ki bi ne uživali alkohola. Ako bi bila ena kelnarica brez kruha, bilo bi pa zato mnogo žena in otrok sitih, katerih možje bi ničesar ne zapili. Toda čez nekoliko časa bi se tudi ta mali nered popolnoma popravil. Ljudje bi si poiskali in našli kruha drugje in svet bi šel naprej še bolje kot popred.

Toda niti tega malega nereda mi abstinentje ne maramo storiti, že zato ne, ker ga ne moremo. Ako bi tudi splošno zavladala abstinenca, se bodo še vedno dobili ljudje, ki ne bodo prisegali nanjo. Mi bi bili zadovoljni, ako bi priveli do tega, da bi se užival alkohol, kot se je na primer užival pred sto leti, ko se je pilo le vino in samo domače vino, ali pa, da bi se užival, kot se uživa tobak, h kateremu nikdo ne sili nikdo ne nagovarja, čegar uživanje ni nobeden družaben pojav, se ž njim

nobeden ne časti itd. Seveda so taki naši odgovori našim ugovornikom bob ob steno, oni trdijo vedno svojo ter nam podtikajo nekaj, česar mi ne trdimo in ne nameravamo, ker njim se, kakor onemu poljskemu Judu ne gre za vrabce, ampak za lastno krčmo — za priljubljene pivske navade.

Toda vzemimo, da bo v resnici prišlo do tega, da bo zavladata splošna abstinenca — ali da se bo uživanje alkohola jako, jako omejilo. Ali bo pri tem narod v resnici imel škodo?

Morda ima v resnici ta ali oni dobiček od alkohola. Kakšen vinogradnik, krčmar, žganjar, kelnarica, živi morda v resnici od njega, narodu pa kot tacemu ne prinaša nobene koristi. Alkohol ne prinaša v deželo nobenega denarja, pač pa mnogo odnaša.

Vzemimo kranjsko deželo. Pri nas se prideluje vino, pivo in žganje. Kar se vina pridelala, se ga dober del spet spiže doma, tako da ima vinogradnik od svojega dela v slučaju dobre letine — nekoliko dobička, zato imajo pa drugi ljudje temu primerno škodo. Recimo, da se zapije na Kranjskem na alkoholnih pijačah na leto samo 20,000.000 kron, kar je gotovo prenizko, ker ne veliko manj znaša vsota, ki se zapije samo po gostilnah. Koliko je pa vredno alkoholno blago, ki se pridelala doma in doma popije, ne da bi se zadacalo! Od teh 20 milijonov kron se izda za pivo približno 3 milijone. To je večinoma denar, ki gre iz dežele in se ne vrne nikdar več. Toraj zgubi dežela na leto za naše revne razmere ogromno vsoto 3 milijonov. Samo to bi že bilo dovolj, da uniči gospodarsko silo dežele in zaduši vsako napredovanje. Teh treh milijonov ne dobimo za nobeno drugo blago v deželo nazaj, ljudstvo mora postajati vedno bolj revno, te rane ne zacelimo z nobenimi društvi, posojilnicami itd.

Dalje se izda za žganje okrog 8 milijonov. Tudi tega denarja gre velika množina iz dežele za špirit, rum, konjak itd., toda žganja, ki se doma pridelala, se le malo proda v tujino. V Avstriji je menda edina Galicija, ki izvažata žganje v večji množini, tako da prinaša ono znatno denarja v deželo. Toda tudi Galiciji žganje ni k sreči. Dobiček ki pride deželi za žganje, pokvari se spet še v večji meri z žganjem, ki se spiže doma. Recimo, da gre pri nas polovica denarja, ki se zapije na žganju, iz dežele, potem uboža dežela radi žganjepitja na leto za 4 milijone. Na vinu se zapije okrog 9 milijonov. Tudi tega denarja gre mnogo v tujino za tuja, laška, francoska, nemška in fabriška vina. Ne bomo pretiravali, ako rečemo, da gre od denarja, ki se pri nas zapije, polovica, to je 10 milijonov na leto iz dežele in se ne povrne nikdar več.

Koliko pa dobi dežela za alkohol?

Za pivo malo ali nič, za žganje tudi ne mnogo, izvažata se edino vino in tudi ono v manjši meri, kot se uvažata. Če bi odšteli dohodke od

stroškov, bi našli, da izkrvavi kranjska dežela na leto za mnogo milijonov na alkoholu. To je vir našega obuboževanja, ki se mora zamašiti, predno bi se poskušalo, da se postavi temelj narodni gospodarski organizaciji.

Veliki del denarja, ki se izda za alkohol, gre torej iz dežele in se ne vrne nikdar več, tako da mora dežela na alkoholu polagoma izkrvaveti. Toda tudi denar, ki kroži vsled alkohola doma, kroži tako, da prihaja iz rok delavca, kmeta, obrtnika in se zbira v rokah kapitalistov. Francoski list «Les annales antialcooliques» svečana 1906, št. 2 je izračunil, da stane v Parizu hektoliter alkohola 455 frankov (kron), vreden pa je samo 40 frankov drugo gre za razne mitnice, davke, naklade, dobičke itd. Toraj od litra vina, ki stane recimo 40 kr. dobi na Francoskem kmet 4 kr., 36 jih pa zgine v žepih raznih dobičkodelavcev in vlade.

Gotovo je toraj, da 1. naš narod v celoti ne bogati ampak ubožuje na alkoholu, da je alkohol prvi in glavni vir njegovega žalostnega gospodarskega stanja. Na alkoholu zgubi naš kraj na leto ogromne, nenadomestljive milijone.

2. Ako na alkoholu kdo kaj pridobi, zgodi se to le pod pogojem, da toliko in še veliko več zgube drugi njegovi bližnji. Denar, ki kroži vsled alkoholne kupčije in obrtnije, kroži na nezdrav in narodu škodljiv način, ker ne kroži od središča na periferije, iz večjih žepov v manjše, ampak obratno.

Logičen zaključek iz teh dejstev je toraj, da tudi v slučaju, ako bi naenkrat prenehala vsa kupčija in obrtnija z alkoholom, bi naš narod ničesar ne izgubil ampak veliko pridobil. K večjemu bi bilo, ako bi naenkrat nastal tak prevrat, nekaj ljudij, ki se pečajo s pridobivanjem in s prodajo alkoholnih pijač, nekaj časa brez zaslužka, toda tudi njim bi se kmalu odprla pota do novih dohodkov.

Toda tudi tega začasnega nereda ne bo, ker mi ne pridigujemo revolucije ampak evolucije, naše ideje zmagujejo le polagoma, korak za korakom, v zvezi s celim gospodarskim razvojem naroda.

Naš bojni načrt je sledeči:

Število abstinentov, ki ne pijejo čisto nič narašča polagoma vedno bolj in bolj. Seveda pijejo potem tudi zmerniki vedno manj in manj. Naša ideja je namreč okužljiva in se prime cele družbe, v katero zajde abstinent. Najprej se bo to seveda poznalo pri žganju, ki se bo opuščalo najpred. To bo vsakdo pritrdil, da ne bo za naš narod nobene škode, ako se tudi nobenega žganja ne-bi pilo med nami. Žganjekuharji si bodo lahko poiskali kruha na druge načine in tudi gostilničarji in trgovci bodo to lahko utrpeli.

Toda boj roper alkohol se bo nadaljeval, število abstinentov bo vedno večje, «zmerniki» bodo imeli vedno manjše mere za dopustne, žganja se bo pilo vedno manj, da skoraj nič več, tudi uživanje piva se bo vedno

krčilo, ogromne vsote, ki gredo iz dežele za žganje in za pivo, bodo ostale doma.

Toda mi pojdemo še dalje in se bomo borili tudi zoper vina. Kolikor manj se bo pilo vina, toliko manj se bo uvažalo tujih vin in toliko manj pojde zanje denarja iz dežele. Ako priženemo do tega, da se bodo pila pri nas samo vina, ki zrastejo pri nas, kot je bilo pred leti bomo že lahko rekli, da smo dosegli svojo nalogo.

Toda mi tudi pri tem ne bomo ostali in bomo nastopali tudi zoper to pitje in sicer a) iz gospodarskih razlogov: ker tudi to vinopitje povzroča, da kroži denar večinoma iz manjših žepov v večje, od delavca, malega kmeta itd. v žepe krčmarja, trgovca, boljšega kmeta itd.; b) iz socialnih razlogov: ker tudi to pitje povzroča, da se po nepotrebnem porabi veliko delavnih sil, s katerimi bi si lahko ustvarili že ogromno narodno premoženje. Celo leto žrtvuje veliko ljudi svoje duševne in telesne sile in zmožnosti pridelovanju vina in ako potem letina dobro obrodi se vino spiže od pridelovalcev ali od drugih, kar je za blagostanje naroda vseeno in tudi nima več od tega, kakor ako bi se dotične njegove sile in zmožnosti ne uporabile. Recimo, ako bi kdo celo leto delal v svojem vinogradu, potem pa, ko letina obrodi, vse sam spil — imel bi ravno toliko, kakor, ako bi celo leto nič ne delal. Ravno tako je z narodom. Ako narod celo leto dela, potem pa svoje pridelke spet sam spiže, nima nič več premoženja, kot ako bi nikdo nič ne delal. Ako pride premoženje pri tem deloma iz ene roke v drugo, ni narod v celoti nič bolj bogat, in ako pride celo kot v našem slučaju, iz bolj revne roke v bolj bogato, je gospodarsko stanje naroda v celoti tembolj žalostno. Recimo, da bi kmet, ki dela celo leto v vinogradu, potem pa spiže svoje vino, uporabil svoje sile in moči za kakšno plodonosno, trajno delo: da si popravi hišo, zboljša posestvo, kaj zasluži v tovarni, premogokopih, ali na drugačen način, imel bi koncem leta trajen plod svojega dela. In ako bi narod uporabil svoje sile in zmožnosti, namestu, da jih posveti pridelovanju alkoholnih pijač, da si ustvari reči, ki bi tvorile njegovo trajno bogastvo ali pa reči, katere lahko izvaža v tujino, moral bi narod bogateti, tako mora pa ubožati. Recimo, da bi vsi Slovenci, ki se pečajo s pridobitvijo in prodajo alkoholnih pijač — vsi vinogradniki, pivovarnarji, žganjarji, krčmarji, trgovci z alkoholnimi pijačami, natakariče itd. celo leto šli ceste delat, mostove in železnice gradit, šole zidat ali kakšno podobno občekoristno delo opravljat, a vsi, ki sedaj izdajajo denar za opojne pijače — gospodje, kmetje, delavci itd. bi jim, mesto za opojne pijače, plačali za to delo — v tem slučaju bi imeli koncem leta lepe ceste, dovolj mostov, železnice, šole itd. in bi ne bilo toliko prebitih glav, prelitih solz, grenkega kesanjá, zane-marjenih duševno in telesno pokvečenih otrok, nesrečnih zakonov itd. Kadar prevdarjamo škodo, katero povzroča alkohol, ne smemo samo upo-

štévati škode na denarju, ampak tudi, koliko nam požre delavnih sil, duševnih in telesnih zmožnosti.

c) Istotako se bomo borili še dalje tudi proti vinopitju z zdravniškega in z etičnega stališča.

In ako bo naša ideja napredovala še dalje, da se ne bo več pilo niti toliko vina, kolikor se ga pridelava doma. kaj potem?

Da narodu v celoti ne bo škodovalo ampak le koristilo, ako bi se ne pilo čisto nič vina med nami, to mora pritrditi vsakdo. Toda so ljudje, ki žive od pridelovanja vina in kraji, kjer tvori vinoreja glavni pridelek. Ali naj se ti ljudje izselijo v Ameriko, kraji pa ostanejo zapuščeni? Ali imamo pravico, jim odvzeti zaslužek, ter jih pognati po svetu s trebuhom za kruhom? — — —

L. (Dalje.)

Cluss, Starke in Kirchhoff, trije alkoholu prijazni pisatelji.

Polemika z našimi nasprotniki za nas ni težavna, ker bi nam manjkalo orožja — odgovorov in zagovorov, dokazov in primerov. Ravno nasprotno. Naši dokazi so tako silni in nepobitni, da nam more prav dati vsakdo, kdor si proti njim s silo ne zamaši ušes, so tako jasni in razumljivi, da jih mora uvideti vsak, še tako preprost človek. Mi imamo zase vse dokaze znanosti in izkušnje in vso silo logike. V tem vsem je naše stališče lahko.

Mi tudi splošno nismo manj izobraženi in podkovani v naši stroki, kot nasprotniki. Ravno nasprotno. Kar zadeva izkušnjo, imamo je mi več, ker smo večinoma bili že vsi pivci in abstinente, nekateri celo pijanci, pivci in abstinente. Naši nasprotniki poznajo pa po izkušnji večinoma le eno ali k večjemu le prvi dvoji. Poleg tega smo mi nepristranski, ker nismo osebno naklonjeni alkoholu bolj kot abstinenci. Ako se odločimo za poslednjo, odločimo se vsled prepričanja razuma. Pri naših nasprotnikih pa igrajo večkrat veliko ulogo osebni oziri. Poleg tega smo mi tudi vsled razuma prisiljeni stvar več študirati, kot naši nasprotniki. Abstinente ne postane nikdo, ako ni stvari premislil in proučil, in pri abstinenci ne vzdrži nikdo dolgo, kdor ni toliko preštudiral vseh tozadevnih vprašanj, da zamore vedno odgovarjati našim nasprotnikom. Pivec ali pijanec pa lahko postane vsakdo, še predno je zmožen študirati. Za to skrbi že naše ob-

činstvo. Navadno tudi ne pristopijo manj vredni ljudje k abstinenci. Od nje ne moremo pričakovati nobene koristi ali prijetnosti. Prijetni vtis, katerega ima abstinent, ko se je iznebil demona alkohola, nastopi še-le, ko se je človek popolnoma utrdil v abstinenci. A tudi to prijetnost mu greni neprestano zabavljanje in smešenje pivcev. Ako hoče celo za svoje ideje delovati med narodom, mora biti pripravljen na materialne žrtve, na neštevilne neprijetnosti, zabavljanja, surovosti, žaljive dovtipe itd. Naše delo je popolnoma nesebično, idealno delo.

Ako imamo torej mi boljše, brez primere silnejše orožje, ako stoje v naših vrstah povprečno znanstveno in dejansko v našem vprašanju bolje podkovani borilci — kaj dela potem boj zoper alkoholizem tako težaven? — «Lastnosti naših nasprotnikov, pomanjkanje objektivnosti, pomanjkanje odkritosrčnosti in dobre volje.»

Dokaži vse jasno, da bi dete lahko prišlo z obema rokama, on bo, ako ne ve drugega, kričal, da je razžaljen, da si ti surov in silovit. A on te bo obsipal s psovskami in s surovimi, žaljivimi dovtipi — hinavci, fanatiki itd. in ti ga moraš pohlevno in ponižno poslušati, drugače si celo potenciran fanatik. Mimogrede omenim, da si naši nasprotniki, ko nam v eni sapi očitajo hinavščino in fanatizem, sami sebi nasprotujejo. Kdor dela za kakšno stvar s fanatizmom, on dela iz prepričanja, dasiravno neosnovanega, torej ne iz hinavščine, a kdor se za takšno stvar samo hlina, on ni fanatik. Toda take pregreške radi odpustimo nasprotnikom, saj itak niso prijatelji logike. To priznavajo sami odprto, ker kar naprej odklanjajo vse dokaze, številke, primere, ki jim niso po okusu in brez vsake kritike verjamejo še tako neosnovanim in nedokazanim trditvam, ki jim ugajajo. Navedi mu dokaze, dokaži vse s številkami, z imeni in s citati, a on se ti bo nasmejal: «Pojdi se solit, to je sama farbarija!» Toda on bo navajal v dokaz za svoje trditve izreke pivskih izvedencev», ženic in možičkov, izkušnje raznih vinskih bratcev in mušic, krčmarske pregovore, citate iz zdravic» itd. ali ti bo celo zakrožil poskočno zdravico in gorje ti, ako te tak dokaz ne pobije!

Tu hočem navesti tri najnovejše prvoborilce za alkohol, ki hočejo stati na visokem «znanstvenem» in «umetniškem» stališču. Kako govori in dokazuje še-le velika čreda naših pouličnih nasprotnikov, ako se že naši «znanstveni» protivniki bore s takim orožjem — to ve vsak abstinent iz lastne skušnje.

1. Dr. Adolf Cluss: «Die Alkoholfrage vom physiologischen, sozialen und wirtschaftlichen Standpunkte.» Berlin 1906.

Pod tem naslovom se dobi za tri krone na 206 straneh napisana knjižica v surovem, pivskem tonu, polna blazne domišljavosti. Pisatelj se neprenehoma hvali s svojim intimnim prijateljstvom s pivovarnarji in z visokimi trgovci, kot na znanstvene vire se sklicuje skoraj izključno na

«Weinzeitung» in na «Bierzeitung» in na podobne vire, včasih tudi na lastne izkušnje ali pa na kakšne, za alkoholu prijazni razum dovtipne pivske anekdote. V uvodu pove jasno, da je njegov namen, rešiti našo alkoholno industrijo nevarnosti, ki ji preti od abstinence. V knjižici je na kratko in plestično nakopičeno vse gradivo, ki se rabi proti abstinentom in ves besednjak psovk in trivijalnih in banelnih izrazov, s katerimi nas psujejo «pametni zmerni pivci». Vrednosti knjiga seveda nima druge, kot da karakterizuje naše nasprotnike. Napisal jo je profesor kemične tehnologije na gospodarski visoki šoli na Dunaju. Kritika jo je sprejela z dobrim humorjem. V strogo znanstvenem mesečniku «Internationale Monatschrift» itd. pri katerem sedelujejo največji strokovnjaki v alkoholnem vprašanju, je sklenil dr. Holitscher svojo z dobrim humorjem napisano kritiko: «Takšne knjige ne piše vseučiliški profesor».

Da se dr. Cluŝ doslej ni odlikoval še na nobenem znanstvenem polju, ni potreba omeniti. Morda se je pa tembojji praktično pečal z alkoholnim vprašanjem. Kogar o tem ne prepričajo «dokazi» v njegovi knjigi in njegova vedna sklicavanja na osebne izkušnje na tem polju, prepričal ga bo pogled na njega: «tip starega nemškega burša z vso razsekano glavo». Na Dunaju izhajajoči list «Der Abstinente» nas opozori na «Cluŝovo akcijsko pivovarno» v Heilbronnju na Neckarju. Vodi jo menda pisateljev brat, koliko je on sam materijelno udeležen pri podjetju, nam ni znano. Na vsak način nam razloži to dejstvo njegovo toplo skrb za pivovarnarje in tudi razumemo sedaj, kako da je vendarle vseučiliški profesor napisal takšno knjigo.

Mimogrede omenim, da on prizna, da ako se ne nastopi zoper alkoholizem, tudi ne bo mogoče odpraviti prostitucije. Toda on pravi, da tudi prostitucija ni tako zlo, ampak nekaj čisto naravnega. Torej naj ostane tudi tukaj vse pri starem, oziroma gre tako naprej, kot doslej. Tu je mož vsaj dosleden!

Tudi Cluŝ je, kot vsi naši nasprotniki, jako neprijazen statistiki: Znana reč je, da se zamore s statistiko vse dokazati, celo, da je črno belo in belo črno, da se le zna dobro žnjo obračati.» — Abstinente pripomni: Ravno tako znana reč je pa tudi, da tako govore oni, katerim je statistika neprijetna ali ki je ne znajo rabiti.»

2. Še bolj kuriozna je brošura, katero je napisal dr. J. Starke pod naslovom «Die Berechtigung des Alkoholgenusses» («Opravičenost uživanja alkohola»), ki se slovenskim tretjerednikom jako toplo priporoča v «Cvetju z vrta sv. Frančiška». To mora pa biti res imenitna knjiga, da so platnice čutile za potrebno ravno njo priporočati svojim bravcem in nobene druge niti nabožne niti posvetne knjige. Dr. Abderhalden je v Berlinu s pomočjo raznih strokovnjakov, večinoma vseučiliških profesorjev raznih evropskih visokih šol izdal obširno delo: Bibliographie der «Al-

koholfrage», kjer je naštetih na tisoče samo znanstvenih del o alkoholu — poljudni in agitatorični spisi o alkoholnem vprašanju niso bili sprejeti vanj — toda platnice sodijo, da nobena izmed tisočerih tu naštetih knjig ni znanstvena dovolj. Kdor izmed tretjerednikov se hoče prepričati, kaj «znanost» pravi o alkoholu, zamore zvedeti samo iz knjige, katero je napisal nedavno dr. Starke pod naslovom, «Opravičenost uživanja alkohola». Dosedaj znanost še ni nič vedela o alkoholu, še-le Starke nas bo prav podučil. Oglejmo si torej to imenitno in epohalno knjigo.

Najprej omenimo, naj si nikdo, kdor je bral platničino reklamo, ne predstavlja, da bo pod navedenim naslovom dobil kakšno obširno knjigo. Ako jo vzameš v roke, boš res še nekaj debelega občutil med prsti, toda ta vtis pride od debelega papirja. V resnici ima knjiga samo 256 + XXIV strani navadne osmerke z velikim tiskom in s širokim robom. Sploh je Starke v svoji knjigi razkošen s prostorom kot kakšen dekadenten pesnik. Na navadnem papirju in z navadnim tiskom bi njegova knjiga bila tudi po zunanji obliki samo navadna brošura. Toda neko prednost ima Starkejeva brošura, ki je simpatična našim nasprotnikom v alkoholnem vprašanju, ki trde, da tu ni treba nobenih dokazov, števil, statistik itd. in da je v naši stvari vsaka statistika samo «Une mensonge en chiffre» (Laž v številkah): Starkejeva knjiga nima nobenih dokazov števil, statistik i. t. d. ampak samo gole in suhe trditve. Na mene je napravila vtis, kakor kakšen roman v inseratnem delu pouličnega dnevnika. Tu boš na primer čital: «Skrivnosti nesrečne ljubezni. Senzacija, modern roman». — In čitaš dalje: «Ko se je gospodična Leontina zaročila s svojim izvoljencem, bančnim prokuristom Dorobkevičom, obetala si je srečno, veselo prihodnost, polno solnčnega svita in pestrega cvetja.» — Saperdi, to bo pa res zanimiv roman, mišliš si in čitaš še dalje: «Toda nekaj dni pred poroko je gospodična Leontina zbolela na želodčnih krčih in njenega ženina je začelo po črevih trgati. Kupila sta si moje kapljice za želodec in oba sta takoj popolnoma ozdravila. Kupujte torej moje «kapljice za želodec», ki pomagajo v vseh mogočih boleznih. Dobe se edino pristne le v lekarni pri «zlatem angelju».

Tako obeta tudi dr. Starke v začetku svoje knjige, odkriti neko novo znanost o alkoholu in podreti vse, kar so dosedaj strokovnjaki o njem napisali, ko pa čitamo dalje in dalje in iščemo dokazov za njegove trditve prepričamo se, da je cela brošura samo navadna reklama za alkohol. Sicer pa pisatelj sam prizna izrečno, da se s svojo brošuro ne obrača na znanstveni forum pred strokovnjake v tej stvari, ampak samo na široko občinstvo. Njegov namen je, ljudstvu potolažiti vest — pravi pisatelj sam dobesedno — da mu abstinentje s svojo pridigo proti alkoholu ne bodo ogrenili uživanja alkohola. Pisatelj hoče torej k večjemu popularizovati znanost. Popularizovati ali med narod razširiti se zamore in sme pa samo

znanost, ki je že prestala sodbo strokovnjakov, ki je že odobrena soglasno pred sodiščem učenjakov. Toda Starke pravi zopet izrečno v svoji brošuri, da prodaja deloma nove zaključke, deloma izpopolnjuje verzeli, deloma podpira z novimi argumenti stare sodbe. Torej bi bila njegova dolžnost, obrniti se najprej na sodišče strokovnjakov v tej stvari in še-le ako bi oni odobrili njegove nove nauke, potem bi jih smel razširiti med ljudstvo. Tega pa on ni storil, ampak je poprej začel obravnavati stvar poljudno, predno jo je odobrila znanost. To napako čuti pisatelj sam, ker obeta v brošuri, da bo pozneje enkrat dokazal svoje trditve pred učenjaki. Zakaj ne stori tega najprej? Zakaj se mu tako mudi, stopiti najprej med narod? Nemški alkoholu prijazni iisti, so knjigo priporočali že mesece predno je izšla. Torej se je žnjo mudilo! To nam je pa tudi nov dokaz, da je bila brošura napisana samo v reklamo za pivovarnarje in vinske trgovce.

Kako torej, da se zdi platnicam edino ta brošura znanstvena in priporočljiva tretjerednikom sv. Frančiška?

Ali so platnice prepričali o tem dokazi, navedeni v knjigi?

Nikakor! Saj Starke-jeva brošura nima sploh nobenih dokazov, pisatelj prizna celo izrečno, da se obrača na široko občinstvo in na ljudske mase.

Ali so platnice same toliko podkovane o tej stvari, da zamorejo presoditi, da ima Starke-jeva brošura znanstveno podlago?

Tudi ne! Platnice se gotovo ne mislijo oklicati za najvišje sodišče v zdravniški, fiziološki in naravoslovski vedi.

Ali nam jamči ime pisatelja, da je njegova brošura znanstveno nezmotljiva?

Tudi ne. Dr. Starke je, dasiravno zdravnik, doslej v znanstvenih krogih še oseba neznana, možje njemu protivnih nazorov pa zasedajo katedra po vseh visokih šolah in so napisali dela, ki so že prestala sodbe znanstvenega sodišča.

Zakaj verjamejo torej platnice edino brošuri Starke-jevi, a ne verjamejo delom učenjakov, ki so nasprotnih nazorov in jih proglase celo kar na lastno pest za «laž v številkah»?

Uzrok ne more biti drug, kakor, ker ima Starke-jeva knjiga naslov: «Opravičenje vživanja alkohola» — torej, ker stoji s platnicami «na stališču Jezusa in Marije». Ali so pa platnice tudi Starke-ja vprašale, kakšne vere da je in če ni morda celo framazon? Toda kako bo framazon, kdor pripozna «opravičenost uživanja alkohola»?

Sicer ima pa Starke tudi zares nekaj hvalevrednega, kar ga odlikuje pred poprej navedeno Cluſ-ovo knjigo in tudi pred platnicami: On nikjer ne zmerja, ne napada osebno, ni razžaljiv, njegov ton je popolnoma miren, resen. Ako bi se platnice tega naučile od njega, potem bi n. pr. ne pridevale abstinentom izrazov, katere rabijo pri nas na kumljanskem naši

kmetje samo o kravah v gotovem stanju, in še takrat le, ako ni navzočega nobenega otroka, ženske ali olikanega človeka (platnice XXIII, 5, zadnja stran, četrta vrsta od spodaj, četrta beseda).

Še neko logično napako so napravile platnice v dotični reklami za: «Opravičenost uživanja alkohola». Starke-jeva brošura dela reklamo za alkohol samo z zdravniškega in naravoslovskega stališča. Platnice pa pravijo, da kdor se hoče prepričati, kaj pravi o stvari znanost (torej znanost sploh, znanost absolutna), naj prebere navedeno brošuro. Toda abstinenčno gibanje ne stoji samo na zdravniški in na naravoslovski, ampak še veliko bolj na socialni in gospodarski vedi. Mi se ne borimo zoper alkohol samo, ker on pokvari toliko in toliko jeter, želodcev, pluč, src, možgan itd. ampak še bolj, ker zapravi toliko in toliko milijonov premoženja, povzroči toliko in toliko zločinov, nesreč itd. Ako bi torej Starke dokazal, kaj pravi o alkoholu zdravniška in naravoslovska veda, bilo bi naše gibanje še vseeno znanstveno opravičeno po socialni vedi. Iz njegove knjige, tudi ako bi bila resnica, se torej še ne more zvedeti, kaj pravi o alkoholu znanost.

3. Kirchhoff še vedno izdaja svoj list «Das Leben», dasiravno je bil razkrinkan, da je samo plačan uslužbenec pivovarnarskih kapitalistov. Posamezne številke «Življenja» se prodajajo po 20 pfenigov ali po naše po 12 krajcarjev. Ker je list tiskan na najfinejšem papirju, ima veliko krasnih izvornih slik in je sploh razkošno opremljen, bi bila njegova nizka cena nerazumljiva, ako bi ne znali, da je dobil od pivovarnarjev «podpore» 40000 mark = 48000 kron. Ta «skrivnost» nam tudi razloži, kako da so v resnici nekateri zdravniki in naravoslovci pisali v njega proti abstinenци. Zlato železna vrata prebije. Večina takih dopisov je pa poštenjakovič Kirchhoff sam skoval in napisal pod nje imena raznih učenjakov, ki so potem v abstinenčnih listih srdito protestirali zoper tako zlorabo. Namen «Življenja» je, «obravnavati vsa življenska vprašanja iz lahkoživega pogleda». Da je torej večina člankov takih, ki spadajo najbolje v alkoholno ozračje, je razumljivo. Seveda ima tudi slike take, ki najbolje izrazijo zvezo med Bakom in Venero. Glavni njegov ugovor proti abstinenци je, da ona vede dosledno k askezi in k mrliški pokorščini in ogreni in ovira tudi druga (zlasti spolna) uživanja. V tem ozirni ima gotovo prav. «Sine Baccho calet Venus» so znali že stari Rimljani ravno tako, kot je znal sveti Pavel, da je v vinu nečistost. Forel je zaklical na shodu v Budapešti: «Proč z alkoholizmom, proč s prostitucijo!» Ravno ta veliki borilec zoper alkoholizem je tudi največji strokovnjak v seksualnem vprašanju in nasprotnik prostitucije.

V Krakavu se je ustanovilo neko abstinenčno društvo na katoliški podlagi — ustanovitelj je vseučiliški profesor Lutoslavski, med člani je najbolj zastopana akademična mladina — ki ima namen razširjati štiri-

kratno abstinenco: Od alkohola, od tobaka, od vsakih iger (tudi loterije, srečk itd.) in od spolne razbrzdanosti. Člani se morajo zavezati k temu brezpogojno in za celo življenje z dvojno prisego pred društvom in pred Bogom. Glasilo poljskih abstinentov od alkohola je list «Przysłość» («Prihodnjost»), katerega izdaja v Krakavu dr. Wróblewski. Isti mož izdaja za abstinenco od spolnosti list «Czystość in za abstinenco od tobaka list «Życie bez tytoniu» (Življenje brez tobaka). O. Wiecki T. J., urednik imenitnega jezuitskega lista «Przeгляд Powszechny mi je hvalil Wróblewskega, da je, dasiravno ne stoji na specifičnem katoliškem stallšču, vendarle storil veliko dobrega in mi je priporočil, naj se žnjim seznanim in mi dal njegov naslov.

Kot se vidi iz teh primerov, se ravno iz abstinenčnih krogov pričinja tudi boj proti nebrzdani spolnosti.

Podal sem torej poročila o treh najvažnejših novejših nasprotnikih abstinence, da naši čitatelji vidijo, s kakšnimi nasprotniki se moramo boriti. Da bo zmaga konečno naša, o tem ne dvomimo, ker zoper razum je boj brezuspešen in kolikor bolj nas napadajo, toliko bolj napredujemo in koračimo prek naših nasprotnikov do zmage. L.

Ljudsko mnenje, znanstvo in božje razodetje — o alkoholu.

Ljudsko mnenje pač premnogokrat pride navskriž z vedo. Da, treba je dostikrat stoletij, da se napačno ljudsko mnenje prilagodi znanstvenim resnicam. Tisočletij je bilo treba, da se je popravilo ljudsko mnenje o znanstveni resnici, da je zemlja krogla, da se vrti in premika, da solnce stoji (z ozirom na zemljo), in na cente je še praznih ver celo med takozvanimi kulturnimi narodi in omikanimi sloji. Posledno pride dostikrat navskriž ljudsko mnenje z neskončno resnico, z božjim razodetjem. Moje misli niso vaše misli, govori Bog sam.

Čudno, jako čudno bi toraj bilo, če bi se enkrat vendar tako popolnoma ujemalo to ljudsko mnenje s pravo znanstveno resnico in toraj ob enem z večno resnico, zlasti če bi bilo to soglasje v tako osebnem, subjektivnem vprašanju kakor je alkoholno vprašanje. To čudo je pa le našel naš veliki socijolog in folklorist pater Škrabec.

Po večletnem premišljevanju, kako bi se dalo z okom priti groznemu alkoholizmu, ne da bi bilo treba kaj zmanjšati obligatnih mer, je prišel

do epohalnega zaključka: ljudje imajo čisto prav, ko pijo, ali da izrazimo znanstveno in prav z njegovimi besedami to za vse pivce in pijance rešilno resnico:

«Kar o alkoholju misli naše preprosto ljudstvo posvoji in po vsega človeštva tisoč in tisočletni skušnji, to je tudi prava znanstvena resnica.»

In kateri so poglavitni stavki, v katerih se «naše ljudstvo» tako imenitno ujema z «pravo znanstveno resnico.»

1. Alkohol v opojnih pijačah sam na sebi nima lastnosti, da bi človeka do vedno večjih mer zapeljal.

2. Pametno uživanje alkohola nima nič opraviti z pijanostjo.

3. Alkohol redi.

4. Alkohol, pametno uživan, ne deluje strupeno na osrednje živčevje.

5. Pametno uživanje alkohola ne krajša človeškega življenja.

6. Alkohol ni strup, marveč hladilo in sladilo.

To je toraj šest temeljnih resnic, ki naj bodo odslej nabite v vseh gostilnah, šolah in refektorijih. «To uči znanstvo, medicina in fizijologija na sedanji stopinji svojega razvitka. «Kar so dozdaj učili zdravniki in fiziologi, zlasti še tisti prenapeti in fanatični abstinenclerji, to je bilo menda vse nič in goljufija. Letos še le je dr. J. Starke v Stuttgartu «znanstveno dokazal in splošno razumljivo razložil, da smo opravičeni piti alkohol.

Vendar, oglejmo si nekoliko od bližje te teze za pivce. Z dr. Starkejem se bomo pečali, ko dobimo njegovo knjigo v roke. Danes se pečamo le z iznajdbo patra Škrabca, da se te teze tako ujemajo z mislijo našega priprostega ljudstva, kar dr. Starke najbrž ni trdil, sicer bi bil pristavil še sedmo resnico, da alkohol greje.

Naj nam pater Škrabec oprostí, da mu ne — verjamemo. Pričakujemo pa od njegove priznane temeljitosti, da nam dokaže s citati iz slovenske literature, z narodnimi izreki, sploh, kakor že hoče in more, dokaže, da naš narod ali sploh kateri narod o alkoholu tako misli. Dokler pa nam od vseh teh šest stavkov ne dokaže da so ljudsko mnenje, pa mi, v čast našega ljudstva, trdimo, da ima naše ljudstvo pač svoje misli o alkoholu, ki pa niso izražene v ravno teh šestih stavkih. Naše ljudstvo, kakor v vseh vprašanjih, tako tudi alkoholnem ni tako neumno, da ne bi imelo nobene resnične misli, pa tudi ne tako pametno, da bi se nič ne motilo. Naše ljudstvo z vsem človeštvom vred misli, da alkohol greje, da daje moč pri delu, ali da trudnemu povrne moč, da gasi žejo in da človeka v «dobro voljo» spravi. Pa naše ljudstvo se moti, ko misli da alkohol greje, ali da človeku moč daje ali da gasi žejo, ima pa prav, če misli, da more človeka razveseliti. Seveda to «veselje» ni nekaj pozitivnega, in nekaj, kar bi alkohol pridjal k človeški sreči. Če je človek vesel lepega dneva, lepe podobe, lepega petja, dobrega prijatelja, dobrega

dejanja, je to neko pozitivno veselje, nekaj kar je. Alkoholno veselje je pa nekaj negativnega, izvira li iz tega, ker alkohol omami ravno najvišje najfinejše živce, ki delajo človeka posebno občutljivega. Ko so ti omamljeni, potem človek ne čuti toliko vsakdanjih nadlog in skrbi, pa nadloge in skrbi le ostanejo, ali se celo po alkoholu povečajo. Vendar je tudi to negativno veselje dovoljeno, včasih potrebno, in hvaležni moramo biti Bogu, da je to dovolil, da je rekel, dajte močne pijače žalostnim, in vina njim, ki so britkega srca, da pozabijo svojo revščino, sicer bi tudi ne bilo dovoljeno omamiti bolnika, ko ga operirajo, in bi moral človek čisto vse bolečine in največje bridkosti pri popolni zavesti prenašati. Pa ne samo to, tudi to je dovolil Bog z čudežem v Kani, da sme človek sploh se včasih oddahniti tudi od vsakdanjih ne izvanrednih skrbi. Ali tega, kar pa alkohol nima in dati ne more, tega pa Bog ni razodel.

Še nikdar prej nisem tako živo čutil, da je sveto pismo res po božjem navdihnjenju pisano, kakor odkar premišljujem alkoholno vprašanje. Če bi bili ti možje le svojo človeško vednost položili v svoje spise, moralo bi biti v njih tudi tisto res splošno mnenje, da opojne pijače grejejo, da moč dajejo, da so opravičene kot neka navadna vsakdanja pijača. In čudovito! Nikjer v svetem pismu ne stoji, da vino ali sploh opojne pijače grejejo; nikjer ne stoji, da človeku moč dajejo za kako težko delo, ali da je sploh pijača žejnim! In vendar je bilo toliko prilike to splošno človeško mnenje zapisati, pa ga niso zapisali, ker jih je Bog varoval tudi te zmote.

Le nekaj izgledov. Ko je Elija bežal pred Ahabom, je bil zaspal v brinjevi senci in angel Gospodov se ga je dotaknil in mu je rekel: Vstani in jej.

Ozrl se je, in glej, pri njegovi glavi je bil kruh podpepelnik in posoda vode; jedel je tedaj in pil, in je spet zaspal.

In povrnil se je angel v drugič in se ga je dotaknil in mu rekel: Vstani, jej, zakaj ti imaš še dolgo pot.

In ko je vstal, je jedel in pil in je hodil v moči tiste jedi štirideset dni in štirideset noči, do božje gore Horeba.

Če bi vino človeku res moč dajalo, gotovo bi bil Bog takrat poslal Eliju vina, in če bi bil pisatelj zgolj človeško vednost deval v svoje pisanje, bil bi zapisal: puteršček vina, ne pa: posodo vode.

Pa vino ne daje človeku moči, daje mu jo kruh in voda in spanje! In v tem se božje razodetje čudovito strinja z vednostjo, nikakor pa ne z ljudskim mnenjem.

Tudi tega nikjer ne govori sveto pismo, da bi alkoholne pijače redile, ali da bi bila sploh kaka potreba uživati jih.

Moko in olje je Bog pomnožil ob času lakote vdovi v Sarepti. Abdija je ob istem času preživel sto prerokov skritih pred Ahabom s

kruhom in vodo. — Elija je Bog preživiljal ob potoku Karitu s kruhom in mesom, ki so ga mu krokarji nosili, pil pa je vodo iz potoka. — Elizej je v Jerihi zboljšal slabo vodo in slabo zemljo.

Če bi bilo vino res pomoč za prestani in za prihodnji trud, bil bi Kristus trudne apostole peljal v gostilno, ne pa k vodnjaku; ali jih poslal v mesto po vina, ne samo po kruha. In tisti nadležni prosilec bi ne bil rekel: Prijatelj posodi mi tri hlebe, ker je moj prijatelj prišel k meni s pota in nimam kaj predenj položiti; ampak bi bil rekel: Posodi mi pol hleba kruha in par litrov vina.

Glede vpliva alkoholnih pijač na dolgost človeškega življenja je pač najboljši dokaz, da imajo abstinentje splošno pričakovati daljše življenje kot zmerni. Dolgoletna skušnja zlasti angleških zavarovalnic ki trdijo, da so abstinentje 23 $\frac{1}{2}$ % na boljšem od zmernih glede dolgotnosti življenja. Tisoč mark lahko zasluži, kdor dokaže, da niso resnične tiste številke dr. Hebriusa iz skušenj zavarovalnic, katere je tudi Piščalka navedla v 3. št. 1905. Pater Škrabec seveda bolj verjame svojem Hueppeju, da abstinentje poprečno žive le 51 let in 80 dni, zmerni pivci pa 62 let in 50 dni, akoravno je tisti dr. Ocven, na katerega se sklicuje, sam že pri izdaji svoje tabele izpovedal, da se iz njegovih podatkov ne da sklepati, da bi abstinentje sploh krajše življenje imeli. Sicer pa patru Škrabcu morda v tej reči zadostuje sveto pismo, ki izrecno trdi: «Zaradi pijanosti jih je že mnogo pomrlo, kdor je pa abstinent, si daljša življenje (qui antem abstinens est, adjiciet vitam)». Če ni pa spet kakšna zmeta v vulgatu ali v slovenski prestavi?

Sicer pa je v dr. Starkejevih stavkih vsaj v nekaterih trohica resnice. Preveč na debelo se namreč tudi ne sme farbat; da, morda ima Starke v svoji knjigi tiste stavke tako zaklavzulirane in za «pametno uživanje» tako majhne mere nastavljene, da tudi abstinentje lahko priznajo, da take mere fiziologično ne škodujejo. Sicer pa se pomenimo o Starkeju, ko dobimo njegovo knjigo.

Patra Škrabca pa prosimo, da nam razloži še besedo inebriari, kakor jo rabi vulgata. Zahtevamo pa, da enkrat kmalu svojim bravcem pove, katera mera je zmerna, in koliko se sme piti, da je po pameti. Če bo vedno iskal le dokazov za pitje in se bo tako vestno ogibal, da pač ne bi kateremu pivcu zbudil vesti, bomo morali tako početje imenovati — brezvestno!

Avsec.

Cvetje in trnje — Cvetje za «zmernost».

CVETJE že rešuje alkoholno vprašanje. Našlo je «zaupanja vrednega učenjaka», cerkvenih predpisov pa še ni našlo. Št. 4 poroča o knjižni novosti:

Dr. J. Starke. **Die Berechtigung des Alkoholgenusses.** Wissenschaftlich begründet und allgemeinverständlich dargestellt von einem Physiologen. Verlag von J. Hoffmann, Stuttgart mala 8° 256 str. Cena 4 M. s pošto 5 K.

P. Škrabec priporoča tako: Kedor želi izvedeti, kaj znanstvo, medicina in fiziologija, na sedanji stopnji svojega razvitka uči o alkoholu, naj si preskerbi to knjigo in se ne bo kesal. Prepričal se bo, da, kar v tej reči misli naše preprosto ljudstvo po svoji in po vsega človeštva tisoč in tisočletni skušnji, da je to tudi prava znanstevna resnica. Za poskušnjo naj stoji tu nekaj poglavitnih stavkov: (navedli smo jih drugje. Ur.)

Tudi mi navedemo za poskušnjo celó par strani dobesečno, da naši bravci sami lahko sodijo:

Dr. Starke. str. 40: «S tem smo prišli do navideznih težkoč, ki baje obstoje pri določevanju, kaj je zmernost in kaj nezmernost pri alkoholnem vživanju. Imam jih, odkrito povem, le za domišljevane težkoče, kajti zginejo, če se ne spuščamo v dlakocepljenje, in če nam ni na tem, da bi pojem zmernosti izražali v gramih ali kubičnih centimetrih, marveč če se držimo praktičnega življenja. «Kdaj namreč ljudstvo koga imenuje «nezmernega»? Odgovor: Takrat, če dotični znamenja nezmernosti, ki so ravno pri alkoholu v vseh deželah znane, kaže na svojem telesu ali na svojem duhu, ali na obeh.

«Kdor toraj ima rudeč nos iz vrste pijanskih nosov, ta «ga pije» Če ljudje vedo ali ne, koliko ga izpije, to njih sodbe ne izpremeni. Če tudi drugi navidezno več pijo ko dotični, to jih ne moti. In vse eno jim je, da so tudi kožne bolezni, ki provzročijo navidezno pivski nos.

«Kdor toraj znamenja nezmernosti na sebi nosi, v jedi ali pijači, ta je nezmeren, kdor takih znamenj nima na sebi, ta je zmeren,

«Ali je množina alkohola, ki se vsak dan vžije, zmerna ali nezmerena, je odvisno od mnogih okolščin, kakor od telesne konstitucije, od poklica, količine in sestava druge hrane dotičnega itd. itd.»

«Pa tudi ni praktično zmerno mero po gramih določavati, ker prvič občinstvo navadno ne pozna alkoholne vsebine pijače, drugič, ali alkoholna pijača komu «dobro stori» ali ne, to je odvisno praviloma veliko manj od alkoholne vrednosti, kakor od drugih sestavin alkoholnih pijač, ki razen alkohola še vse mogoče drugo vsebujejo.

«Moje pravilo se lahko toraj tudi tako izreče: Tisti je gotovo zmeren alkoholist (pravimo: jaz sem kadivec, zakaj bi se ženirali reči:

jaz sem alkoholist?) ki od alkoholne pijače, katero prenaša, samo toliko pije, kolikor je prenese.

«Ali je to morda zgolj fraza? Mislim, da ne. Vsak ve, kaj to pravilo hoče reči, in da se je lahko po tem ravnati, saj je to od nekdaj pravilo za življenje vsemu pametno alkohol pijočemu človeštvu. Naš organizem je tako srečno vravnan, da nas vselej opozori, če smo mu enkrat kaj preveč prisodili, ali mu kaj ponudili, kar mu ne prija. In ker je naš organizem tudi dosti elastičen, da more premagati, če izjemoma katerikrat kaj preveč od njega zahtevamo, toraj tisti še ni nezmeren alkoholist, ki le ob posebni priliki katerikrat čez žejo pije.

«Toraj, ljubi bravec, kar se tiče določbe zmernosti, pravim: «Nič bati se!» Kdor ima zjutraj bolj ali manj težko glavo, tisti natančno vé, da ga je zvečer ali preveč pil, ali pa kaj tacega, kar mu ne stori». Tukaj ti pove glava, v drugih prilikah želodec ali teža telesa, ali obilni trebušček ali cel izraz obraza. Toraj je v resnici prav lahko, da človek v kratkem času sam lahko natanko določa, katere mere in katere alkoholne pijače praviloma trajno dobro prenaša».

Str. 37. «S zapeljevanjem do vedno večjih mer» smo brž gotovi. Ko bi bilo to res, moralo bi celo alkohol vživajoče človeštvo končati v pijanosti. Pijani bi se morali videti po vseh cestah in delirij bi moral biti vsakdanji kruh zdravnikov. Najbolj zagonetno pa bi bilo, kako da nismo izginili že iz sveta mi Nemci, ki že od Tacita naprej radi pijemo «še enega.»

In tako dalje, in tako dalje... Nismo se bali te knjige priporočane v «Cvetju», ker se sploh resnice ne bojimo, bojimo se le laži in sleparstva, ki more imeti čeprav ne trajen, vendar vsaj začasen vspeh. Ali, odkrito povemo, tako malo znanstveno dokazanega nismo pričakovali, ta revščina nas je presenetila. Knjiga — pa saj je le brošura: debela je le, ker je papir tako debel, vsebine ima komaj toliko kot 4 številke Piščalke — ne more škodovati tistemu, ki jo prebere, škodovala bo le z svojim naslovom: Dr. med. A. J. Starke: Opravičenost alkoholnega uživanja. Znanstveno dokazano od fiziologa. Vse pravice pridržane! Seveda, to bi bil «Kšeft», če bi jo kdo ponatisnil. Eno krono bi stal tisk in papir, po 4'80 K se prodaja, ostane pri izvodu vsaj tri krone čistega dobička. Najbolje toraj, da ostane dobiček pri hiši, eno krono založnik, dve pisatelj, in ker bi morala biti razpoložena v vseh gostilnah in refektorijih, koder se sliši nemščina, je dobička na deset tisoče. Vendar kratki odstavki, se pač smejo prestaviti in ponatisniti. Pripravljene smo v Piščalki natisniti, katerikoli odstavek, katerikoli «dokaz», če ga nam kedo dološlje prestavljenega. Kakor se sploh ne bojimo ponatisniti nobenega dokaza zoper abstinenco. Nasproti pa seveda zahtevamo od poštenih nasprotnikov, da tudi oni dobesedno citirajo naše besede zoper katere nastopajo. Zlasti pričakujemo od naših

nabožnih listov sploh, ne samo od «Cvetja», da ponatisnejo enkrat vsaj to, kar sveto pismo pravi o vinu. (Glej Piščalka januarjeva številka str. 21-24.) Pa si ne bodo upali, iz strahu pred naročniki! Kakšne zdihljeje priporočati, to seveda je čisto nenevarno; kaj dosti o abstinenci pridigati — pa bi odgnalo naročnike! Ali pa bi kdo prestavil od papeža pohvaljeno knjigo «sveta abstinenca» in jo kak nabožni list polagoma objavil.¹

Nas ni strah niti dr. Starke-ja niti koga družega. «Piščalke» pa se tako boje, da se je p. Škrabec niti imenovati ne upa, da pač ne bi njegovi bravci izvedeli, da sploh tak list izhaja, kaj še le, da bi si upal dobesedno natisniti še tako kratek odstavek iz tega † † † lista. Sploh globoko molči o vseh njemu neprilicnih rečeh, upije pa na dolgo in široko o kaki malenkosti, da bi odvrnil pozornost od bistva. Brezvestno pa je tako priporočilo knjige, ko vé, da je njegovi bravci ne bodo kupili, marveč se zadovoljili s tem, kar je Škrabec ekscerpil kot znanstveno dokazano, pa je le švefel, kakor se sliši po oštarijah v poznih urah.

Mednarodni kongresi proti alkoholizmu.

Poročilo **dr. Robide.**

Nadaljevanje.

Osmi mednarodni kongres proti alkoholizmu na Dunaju v dneh 9.—14. aprila 1901. vplival je tudi na Slovence.

Zanimivo je, kateri Slovenci ali na Slovenskem delujoči možje so se ga udeležili. Ljubljanska škofija je bila oficijelno zastopana po g. kanoniku J. Sajovicu in dr. J. Ev. Krecku. Deželni odbor kranjski po dr. J. Robidi. Drugih oficijelnih zastopnikov iz slovenskih dežel ni bilo. V zapisniku udeležencev nahajamo še sledeče gospode, ki so bili osebno navzoči na kongresu:

Dr. A. Bohata, c. kr. namestnije svetnik v Trstu.

Anton Jožef Budin, kurat v Pevmi pri Gorici.

Jožef Kosec, župnik v Kamnju p. Černica.

Dr. Danilo Majaron, predsednik odv. zbornice v Ljubljani.

Dr. Edvard Šavnik, okrajni zdravnik v Kranju.

Karol Šavnik, lekarnar v Kranju.

Dr. Franc Zupanc, deželne vlade svetnik v Ljubljani.

¹ Knjiga: «Zakladi svete abstinence» se že prevaja na slovenščino. Seveda je ne prevaja kak somišljenik P. Škrabca, ampak naša sotrudnica Miss Mary. Opomba uredništva.

Udje kongresa, kateri pa niso bili navzoči, ali navzočnosti niso prijavili, dobili pa so obširno poročilo (591 strani velike osmerke. Že zaradi teh kongresnih poročil je vredno prijaviti se kot ud kongresa. Udnina je 6 kron; za isto ceno se dobe tudi še poročila o kongresih na Dunaju in Bremenu; o Budimpeštanskem kongresu še ni izšlo poročilo.) iz slovenskih dežel so sledeči:

- Zdravniške zbornice v Celovcu, Gorici, Pulju in Trstu.
 Prisilna delavnica v Ljubljani.
 Grof Sigmund Attems, c. kr. komornik v Podgori, Primorsko.
 Dr. Gvido Beden, zdravnik v Kopru.
 Dr. Tomaž Bergmann, zdravnik v Mariboru.
 Andrej Gassner, v Tržiču na Gorenjskem.
 Ekselenca grof Leop. Goess, c. kr. namestnik v Trstu.
 Marki Ludvik Gozani, c. kr. dvorni svetnik v Ljubljani.
 Dr. Vinc. Harvalik, zobni zdravnik v Trstu.
 Dr. Otmar Krajec, zdravnik v Ljubljani.
 Štefan Nagy, trgovec v Ljubljani.
 Dr. Ignac Pavlič, zdravnik v Litiji.
 Dr. Martin Peroutka, c. kr. sanitetni koncipist v Črnomlju.
 Th. Schwartz, c. kr. dvorni svetnik v Trstu, sedanji deželni predsednik v Ljubljani.
 Dr. Stanko Sterger, zdravnik v Ljubljani.
 Dr. Ivan Vrtačnik, c. kr. dež. vlade konceptni praktikant v Ljubljani.
 Razen tega nahajam še 16 udov v Trstu, 5 v Gorici, 2 v Sežani, po enega v Pulju, Poreču, Barkoli in Celovcu, ki imajo laška ali nemška imena. Vseh udov Dunajskega kongresa je bilo 1308.
- Take gospode, ki se udeležujejo protialkoholnih kongresov, nazivlja slovenski list za alkoholizem «veščé, ki se zaganjajo v luč» in «otroke».
- V imenu deželnega komiteja podal je na Dunaju dr. J. Robida, ordinarij na Studencu pri Ljubljani sledeče

poročilo o alkoholizmu na Kranjskem.

Slika, ki Vam jo podam o alkoholizmu na Kranjskem, je zelo žalostna. Splošno se pač ne bo posebno razločevala od opisov te kuge drugje. Ali, dežela je revna, revno prebivalstvo in boj za obstanek dan za dnevom več zahteva od splošnosti in od posameznika. Kaj šele, če se sovražnika ne spozna, ki z glasnim petjem in skrbi odganjajočim smehom prihaja v deželo in se mu radovoljno odpirajo vrata na stežaj, da za njim plazi celo spremstvo sivih skrbi, brezmejnega gorja, nraštvenega in gospodarskega propada.

Ni treba posebnega poznanja dežele, da človek vidi, kako je z alkoholnim vprašanjem na Kranjskem, če je kdo le nekaj časa prebival v

vasi, jemal v roke časnike, opazoval nesreče in zločine. Čeprav so to zlasti podobe s ceste in gostilne, vendar vsakdo vé, da tudi tako zvana boljša družba nikakor ni brez graje, in da olikani ljudje padajo v globočine, katere so kdove kolikokrat ostro obsojevali pri neukem ljudstvu.

Preden je trtna uš uničila naše vinograde, je bilo vsaj v vinskih krajih v tem boljše, da so pili vino, v katerem ni toliko alkohola. Od tistega časa pa se je žganjarska kuga čimdalje bolj prijemala tudi nekdanjih vinskih krajev, zlasti Dolenjske.

In kaj se je storilo zoper to? V letih 1870—80 je izšlo nekaj brošur zoper alkoholizem, včasih je kak časnik potožil, tuintam se je govoril kak govor — nazadnje pa je zaspalo, kakor marsikaka druga lepa ideja, tudi protialkoholno gibanje, stvar se je položila ad acta in pozabila.

Ne čisto pozabila. Kdor ni bil slep, je moral videti — žganjepitje ni imelo konca in deželno zastopstvo je moralo davek od žganja povišati. Tako naj bi se zmanjšalo žganjepitje in povečali deželni dohodki, «utile cum dulci». Pa zmotili so se v računu: prvič se je vkljub temu še več pilo, namesto žganja kar špirit, in drugič: dohodki so se lahko porabili za pijance, hudodelce, ubožane družine, zapravljive gospodarje itd. itd. Bilanca je bila le pasivna.

Pač natančnega dokaza za to nimamo, ker ni zanesljivih števil in statističnih izkazov. Najnatančnejši so še zapiski o užitninskem davku, ki se vodijo vsled imenovanega davka, pa le o žganju izračunjenem na 100% alkohola. O povžitem vinu in pivu so podatki zelo nezanesljivi, in za statistiko nezadostni.

Uvažajoč vse to, je sklenila deželna komisija poslati na vse župne urade vprašalne pole, misleč si, da tako dobi kolikor toliko zanesljive podatke. Akoravno je ta način iz raznih vzrokov nekako enostranski, in mora zanesljiv izdelek zajemati iz najrazličnejših virov, kolikor številnejših toliko bolje, je bilo vendar to pri obstoječih razmerah še najpripravnejše in najpreprostejše.

Seveda se zelo razlikujejo podatki raznih odgovorov; odgovor je bil pač prepuščen subjektivni presoji in je stal na relativni meri, kakor si je pač dotični poročevalec mislil, «več ali manj». Tudi odgovori niso prišli iz vseh župnij (od 300 vprašalnih pol se na 50 ni odgovorilo); potem so v nekaterih okrajih tolike razlike, da jih je težko v soglasje spraviti. Vendar to poročilo kaže bistveno pravo stanje.

Izmed dvanajst okrajnih glavarstev na Kranjskem ni nobeden kolikor toliko prost od alkohola. Videti pa je, da črnomaljski in logaški okraj najmanj alkohola povžijeta. (Pa temu pojavu se ne sme kar tako kaka posebna vrednost pripisovati, ker prvič je došlo iz teh dveh okrajev bolj malo odgovorov in potem sta okraja majhna, malo obljudena in revna.) Okraja: Kranj in ljubljanska okolica imata največje številke vseh pivskih

okrajev. Njima slede: Kamnik, Postojna, Kočevje, Novo mesto, Radoljica, Krško in Litija.

Da pa smo mogli dobiti absolutno vredne številke iz podatkov vprašalnih pol, treba je bilo vse okraje vzeti kot v enako število župnij razdeljene. Treba je bilo naznanjena števila tistih okrajev, ki imajo manj župnij, preračunati na razmerno enako število. Ko smo potem primerjali okraje med seboj glede najbolj zavživanih pijač, prišli smo do podatkov, ki skoro popolnoma nasprotujejo neposredno vprašalnim polam vzetim številom. Glede prednosti posameznih pijač v vsakem okraju zase pa so dale oboje tabele ista razmerna števila.

Po tem računu pride na prvo mesto največjega alkoholnega konsuma okraj Litija, potem Krško, Logatec, Ljubljana, Kočevje, Radoljica, Postojna, Novo mesto, Kamnik, najmanj Črnomelj.

Kako malo zanesljivi so rezultati tudi po vestnem pregledu in primerjanju kaže najbolj dejstvo, da dobljena tabela kaže, kakor da bi bili glede žganjepitja okraji Krško, Litija in Kočevje na prvem oziroma drugem in tretjem mestu. Dognali bomo pozneje porabo žganja po gotovih uradnih številkah in bomo videli veliko nasprotje.

Kaže se, da je poraba vina in žganja precej enaka, primeroma najmanj se spiije piva, toraj pijače, ki ima malo alkohola v sebi.

Pristavimo, da se je k «vinu» štelo tudi sadno vino in polvino. Vendar se tega dvojega bolj malo izpije — le 17 župnij poroča o tem.

Kolikor morem svoje osebne izkušnje združiti z imenovanimi podatki povzamem predstoječe:

Največ vživana pijača na Kranjskem je žganje; za njim pride skoraj enako glede množine in pogostosti vživanje vina. Piva se spiije manj, vsaj eno tretjino manj ko žganja in vina.

Drug važen vir, če se hočemo gotovih podatkov o porabi alkohola na Kranjskem, kateremu se ne more ugovarjati, je statistični izkaz o deželni nakladi na žganje v desetletju 1889 do vštetea l. 1898.

Iz tega razvidimo, da se žganje pije v vseh okrajih. Za deset let povprek pride na eno osebo in za eno leto v okraju:

Črnomelj	0'3 litra
Novo mesto	0'6 »
Postojna	0'9 »
Krško	0'9 »
Kočevje	1'5 »
Logatec	1'8 »
Litija	2'6 »
Kamnik	2'8 »

Kranj	5'0 »
Ljubljana z okolico	5'2 »
nazadnje Radoljica	5'9 »

kateri okraj je odločno zmagal v tej žalostni konkurenci.

Splošno pa se kaže, da se žganjepitje razširja. Močno enako je ostalo v teh desetih letih v okrajih, ki žganje sploh najmanj pijo. Vsi drugi okraji pa, razen morda eno leto, vsako leto napredujejo in najbolj okuženi okraji so l. 1898 bili že kedaj tako preskočili desetletni poprek, da z naraščanjem prebivalstva ni v nobenem razmerju.

Prišlo je na vsako osebo za eno leto špirta v litrih v okrajnem glavarstvu:

	1889	Povprek v 10 letih	1898
Kranj	4'2	5'0	5'6
Ljubljana	4'0	5'2	5'9
Radoljica	4'8	5'9	7'1

(NB. sto odstotnega! Pitnega žganja toraj trikrat toliko. Ur.)

Poglejmo statistični izkaz in vidimo, da se je l. 1898 izpilo 1,561.025'37 litrov in sicer 100⁰/₀ spirita. Ker imajo navadne sorte žganja po 30-35⁰/₀ spirita, pokaže se, da je bilo izpito okroglo 4'5 milijone (štiri in pol milijona) litrov žganja. Čeprav se en del porabi za obrtne namene, vendar je ta del v naših krajih kjer je le malo industrije, tako majhen, da izgine, in gotovo tega ni več kot onega doma žganega in nezadacanega žganja, ki se tako pogosto žge, — brez vednosti uradov.

Če toraj izračunimo letno porabo žganja na 4'5 milijonov litrov, smemo po zgorajnem primerjanju reči, da se vina ne izpije dosti manj, recimo toraj 4 milijone litrov. Piva pa eno tretino manj, toraj 3 milijone litrov.

Toraj na Kranjskem

žganja	4'5 milijone litrov
vina	4'0 » »
piva	3'0 » »

To dá za l. 1898 na vsako glavo:

žganja	9'3 litra
vina	8'0 »
piva	6'0 »

Ako iz teh števil določimo mero absolutnega alkohola, da vidimo, koliko strupa spijemo, pride na osebo

žganja	2573 gramov
vina (6 ⁰ / ₀)	480 »
piva (2'5 ⁰ / ₀)	150 »
<hr/>	
skupaj	3203 gramov

Toraj povprečno vsak na Kranjskem živeči človek vsako leto zaužije najmanj 3200 gramov koncentriranega 100 odstotnega alkohola, cela dežela pa 1,626.500 kilogramov, gotovo čedna svota! (To je nekako 150 vagonov čistega strupa. Ur.)

Po teh izvajanjih se ne bo nihče čudil, če sledeče iz vprašalnih pol povzeto popisovanje kaže malo svetlih točk. Pojavi degeneracije in pavperizma (oslabelost rodu in uboštvo), ki povsod spremljata alkoholizem, tudi na Kranjskem silijo v ospredje.

Pristavljam nekaj opazk o vrstah pijač. Pivo se je prejšnja leta še manj pilo kot sedaj. Vzrok je dvojen: prvič je imela Kranjska v prejšnjih časih, preden so bile razne bolezni vničile vinograde, svoja lastna vina, z neprevisokimi odstotki alkohola; drugič še ni bila kupčija s pivom v steklenicah, katera je zadnjih pet let močno narastla. Pivo v sodih pa se ni držalo v vročini, sploh se ni dosti zahtevalo. Odkar pa se prodaja pivo v steklenicah, pa se vzdiguje poraba piva, žal, ne da bi se zato žganja ali vina manj pilo.

Razen izven kranjskih vrst piva (pilzensko, budejevičko, graško, dunajsko) se točijo pri nas bolj lahka piva, ki imajo več ekstratnih in grenčičastih snovi. Najlozje pivo se sme imenovati vrhniško — vendar rajši pijo, zlasti na deželi, močnejše vrste. Izmed vin — dolenjsko in vipavsko — se domača vina pač najmanj pijo (!! Ur.) Osobito, dolenjec «cviček» imenovan kislato namizno vino, se mora šteti med lahka vina (ima pa vendar, po preiskavah dr. Kramerja v Ljubljani, 6-8 utežnih odstotkov alkohola, volumnih odstotkov toraj še več, je toraj 2-3 krat močnejše kot pivo. Ur.) Deloma ker je domačega vina premalo, deloma ker ljudje zahtevajo močnejša vina, in primeroma cenejša, uvažajo se zlasti italijanska tirolska, istrijanska, in hrvaška vina. Italijanska in tirolska so že precej močnejša, ravno tako dalmatinsko, ki se tudi tu in tam toči. Štajerska vina pa se malo pijo, akoravno so sicer izvrstna, pač zavoljo visokih cen.

Koliko je med tem narurnega vina, je težko povedati. Ponareja se tukaj gotovo ravno tako, kakor drugje. Vendar se o tem sodba ne more izreči, ker se zelo redkokrat uradno preiskuje.

V novejšem času se je precej vpeljalo polvino («petijot») akoravno ga omenja samo sedem župnij.

Sadnega vina se ne pije pogosto. Kranjsko sadje je znano kot izvrstno in kmet ga rajše proda, kot bi si pripravljajl iz njega pijačo. Sadni mošt se dela zlati v krajih, kjer je manj vredno in manj plačano sadje, ali kjer se prevažanje ne bi izplačalo (hriboviti kraji, Dolenjsko). Sicer pa več poročevalcev po pravici omenja, da si kmet iz sadja rajši kuha žganje (jabolčnik, slivovec, hruševce,) kakor da bi si tolkel mošt.

Vendar se sadno žganje malo pije, ker se dobro proda, gre bolj v mesta. Bolj razširjeno kot jabolčno, hruševo, višnjevo ali češpljevo žganje

je brinjevec in borovničev, ker material malo ali nič ne stane. Zlasti v hribih skoro vsak kmet kuha brinjevec, navadno po zimi, ko meter visok sneg pota zakriva in se ni bati neljubega obiska davčne oblasti.

Najbolj razširjeno žganje pa je šnops. Boljše vrste se prirejajo z dostavkom dišečih rastlin in grenkih snovi: *Gentiana*, *Achillea millefolia*, *Centaurea minor*, pelin itd. stem da se imenovane ingredijence kar v špirtu namaka in vode prilije. Najbolj razširjen šnops je pa kar špirit z enim ali dvema deloma vode, kateri se nekoliko pobarva. Iznajdljivi pivec pa si pripravi šnops kar sam, *ex tempore*, navada, ki ima zlasti na Gorenjskem veliko pristašev. Špirtu se kar voda prilije, in da je prej zmešano, se posoda na kolenu pretrese, od tod ima ime — «Kolenovec». Pri tem se obe tekočini segrejeta, zato ima kolenovec višjo temperaturo in uživa posebno priznanje.

Soglasno pripovedujejo poročevalci, da šnops pijo najrajši in skoro kot edino pijačo, «nižji sloji», kmetje, zlasti pa delavci. Pivo in vino pije premožnejši. Žalostno se glase vedno se ponavljajoča poročila: «pijo, dokler kaj imajo, nehajo, ko ni več denarja.»

Iz sedmih okrajev se poroča, da se pije vsak dan, iz štirih, da se pije o praznikih.

Pri fabrikah so namesto praznikov izplačilni dnevi dnevi pijače. Toži se, da razni podjetniki le take delavce jemljejo v delo, ki pri njih zajedo in zapijejo zaslužek. Posebna prilika pijančevanja so «likofi». Tudi po deželi običajno čuvanje pri mrličih, so tipične orgije z šnopsom.

Po poročilih se v petih okrajih pije zlasti v gostilni, v drugih doma in v gostilni enako. Le bolj doma se pije le v črnomaljskem okraju. Vendar pravi večina poročevalcev, če pijo doma, da to še ni «domača navada».

Ker je rokodelcev na deželi primeroma malo, govori se o pivskih navadah le bolj kmetijskih in industrijskih delavcev. Zlasti se pije pri delu v steklarnah in pri košnji in nilatvi. Poljskih delavcev, posebno koscev in mlatičev se v mnogih krajih, zlasti na Gorenjskem, ne dobi. če se jim ne obljubi gotova mera šnopsa. Nekateri poročevalci povdarjajo da delavci niti nočejo namesto šnopsa piva ali vina, če tudi bi ga jim gospodar hotel dati.

Glede spola se moški bolj vdeležujejo pivskih navad, vendar posamezni poročajo, da se tudi ženske.

Mladostni, ravno šoli odrasli se vdeležujejo «pijače» v časih, zlasti o svečanih prilikah, ženitninah, plesih, pogrebih. Vendar navadno doma. Samo poročila iz novomeškega okraja soglašajo, da se mladina ne vdeležuje pivskih navad. Nasproti pa pozornost vzbujajo, da vsi okraji odgovarjajo na vprašanje, če je navada otrokom dajati pijače, da se otrokom pogosto daje žganje (šnops). Le iz krškega litijskega in postojnskega glavarstva odgovarjajo, da se tam daje otrokom — vino.

Prava pijanost pa se dogaja le bolj po gostilnah, vsi okraji tako poročajo, le dva omenjata, da se to zgodi tudi včasih doma. Na vsak način je to redkejše in pač le kjer ni gostiln. Tudi samotne hribovske vasi, ki mnogokje nimajo gostilne, spadajo v ta prédal. V dolgih zimskih mescih, ko vsled visokega snega komaj enkrat na teden, v nedeljo gredo z doma, zlasti pred pustom se zberejo sosedje zdaj v eni, zdaj v drugi hiši na večer. Tam se žganje kuha (in pije) gode in pleše, tako naprej od prve do zadnje hiše, dokler je kaj pri hiši. (Prav na Dolenjskem, v najožjem pomenu, so rekli takim pojedinam od hiše do hiše: pete večerje. Ur.)

A. Dalje.

Tudi protialkoholist!

A dvokat dr. Kolarič je sedel ob trebušni šampanjki; male oči so se mu zalile s solzami, da je trepetal nemirno z rokami, zalito, okroglo lice pa je napolnila kri, da se mu je obraz svetil, kakor bi bil namazan z mastjo.»

«Okoli mize so sedeli gospodje in dame, smejali so se, klicali natakraje ter hiteli jesti.»

«Po dvorani je vladal velik krup. Mlad, šepav trgovec opičje zabuhlega obraza je kričal venomer: Živel! rodoljubi z deže! Kdor ne pije je kajfež! Živio! Nazdar!»

«Tovariši, razbrzdana družba mladih gospodov v posvalkanih frakih in od potu premočenih srajcah, so trkali s trgovcem, se krohotali in pozkušali peti. Toda izkazalo se je da so vsi basisti zato so sredi pesmi utihnili ter se bučno smejali.»

«Živile naše dične, vedno lične in petične dame!» je zahrumel trgovec iznova. Omahujoč se je dvignil s stola, balansiral v desnici polno kupico vina ter se šepajoč motovilil k damam za mizo v kotu. Dr. Kolarič se je ozrl strmeč preko svojih zlatih naočnikov in izbuljivši oči je zavpil:

«Juri, — pijan si, — spat pojdi!»

«Kdo spat? Jaz ali vi, doktor? Jaz ne grem še, in pijani ste vi bolj . . . ko jaz . . . Živio! Mi smo Slovani, vi pa ste nemškutar! Hehe, nemškutar, — nem-šku-tar! Pereat! — Pereat! — kdor ne vpije: «Pereat nemškutar!» — je Kajfež! — Kajfež!»

«Pijana muha!» je siknil dr. Kolarič in pil.

«Dr. Zorè pa je priskočil h trgovcu, ter mu šepetaje dopovedoval, naj se odstrani, ker dame večerjajo.»

«Ubogaj, saj sva vendar prijatelja, Juri, ga je prosil.»

«Dà, dà, midva sva pa že, — midva sva prijatelja, ker sva dobra Slovana, — gospod Kolarič pa me je razžalil . . . grdo razžalil, ker je nemškutar. Pri moji duši . . .!»

«Dr. Zorè ga je odvedel zopet k mizi mladih gospodov, ki so našli medtem tenorista ter začeli peti: «Jaz sem slovan z dušo, telom . . .» In Juri je pel kontrabas ter mahaje z obema rokama, navdušeno dirigiral.»

«Vidite, taka je naša, — slovenska inteligenca!» je vzdihni Kolarič. «Pije, razgraja in kriči: «Mi smo Slovani!» In vi še vedno sanjarite, da se dvignemo! Vi ste fantast!»

«Naš narod je izgubljen, gospod Zemljič, brez pomoči in rešitve izgubljen,» je nadeljeval dr. Kolarič. «Umorita ga lenoba in alkohol! Dà, to sta glavna morilca Slovencev! Delavec je vsak teden najmanj tri dni pijan in naš kmet dela jedva toliko, da mu ni treba poginiti od gladú! Pojdite pa še po naših mestih in trgih . . . vsaka druga hiša je gostilna ali kavarna . . . ob sobotih, nedeljah, praznikih in ob ponedeljkih povsod od jutra do jutra vse polno . . . vse pijano! — Nikjer na svetu nisem videl toliko kvartopircev in pijancev, kakor v naših krajih, in vsaj devet in devetdeset odstotkov vseh nezgod in zločinov v našem narodu ima izvir v alkoholu! Pijanci, babjeki in lenuhi smo Slovenci, zato smo izgubljeni brez pomoči in brez rešitve!»

«Šampanjka je bila prazna in natakar je prinesel drugo.»

«Dovolj bo, gospod doktor, izpila sva že dve!» je prosil Zemljič, ko mu je točil Kolarič čašo iznova.»

«Ej, saj niste še nič pili! Ne bojte se, — ne vrže vas! Ko sem bil mlajši, prenesel sem sam izlahka štiri take steklenice. Pijte — na zdravje! — pa fantast ne bodite več!» (Slovan III, 1, 20—22).

Nemogoče je bolj drastično naslikati naše «tudi protialkoholike» raznih baž, kakor je to storil g. Fran Govékar. In kar je najdovtipnejše, taki «tudi protialkoholiki» slednjič še zmerjajo abstinate, češ da so oni krivi, da z «zmernostjo» ne gre naprej! Kdo sam je pa takrat branil propagirati zmernost, ko abstinence še ni bilo? Zakaj ste takrat molčali?

Nekaj novih «rožic» iz Cvetja.

V št. 2. t. I. piše p. Škrabec: «gospodje vodopivci . . . so nastopili pot v deželo Absurdum, . . . vsiljujejo Slovencem popolno abstinenco z krivimi nauki in ne hvale vrednimi frazami . . . se vso brezobzirnostjo . . . se silo in surovostjo . . . s pretiravanjem in raznim barvanjem . . . s fanatizmom, (da so abstinenciarji radi fanatiki, tega si nisem izmislil jaz) . . . bratijo se z judi, brezverci in framazoni.» Vse te «vijolice» so zrastle na eni sami strani «Cvetja iz frančiškanskih vertov».

Štev. 3. in 4. pa je — čudili smo se — vzor vljudnosti in bratovske ljubezni: «Naj ne bo krega med nama, brata sva namreč . . . upam, da boste verjeli . . . gotovo mi priterdite . . . pa morda Vam to le še ne zadostuje . . . rad Vam priterdim . . . primerite . . . in prepričati se morete . . . Rad sprejemem torej, če najdete Vi kaj boljšega. Prestopiva zdaj k drugemu vprašanju . . . kaker pravite . . . pomislite . . . pomislite malo . . . in ne prezrite . . . upam, da ste se prepričali . . .»

Res prijetno smo bili presenečeni na toliki dvorljivosti proti abstinencem, in naj se nam oprostijo ta naša predrznost, začeli smo si vest izpraševati, s čim bi si bili to ljubezen zaslužili. Pa žal, nismo mogli zaslediti nobene lastne zasluge. Našli pa smo vendar nekaj, s čimer smo si razlagali ta za nas tako prijetni preobrat. Druga številka «Piščalke» nas je opozorila, da je p. Škrabcu pač gotovo prišla v roke nova francozka knjiga: Zakladi svete abstinence, ki jo je spisal nek papežev protonator in poklonil svetemu očetu. Pij X. pa je izrazil svoje visoko priznanje pisatelju, ker čednost abstinence tako pospešuje, čednost abstinence, ki jo papež prišteva med činitelje, ki imajo sodelovati pri izvršitvi papeževega programa: prenoviti človeško družbo v duhu Kristusovem. Glejte, smo si mislili, vsaj od daleč bomo tudi mi nekoliko deležni tega papeževega priznanja, in Cvetje nas ne bo več imelo za krivoverce in prismojene vešče.

Pa kako bitko smo bili razočarani, ko nam je naš gostilničar (zamenjavama namreč liste) prinesel 5. številko Cvetja. Na prvi strani je bilo še prav lepo branje. Sočutje nam je vzbudil tisti nesrečni mladenič tam blizu Gorice, ki je za stavo tako dolgo pil vodo, da je bil mertev. Zgrozili smo se nehote, da ne-bi tudi nas abinentov taka usoda zadela. Pa potolažili smo se beroč, da morda vendarle ni bilo res, ker p. Škrabec tega ni nadalje poizvedoval. Misliti pa nam je dala od p. Škrabca znova konstatirana globoka resnica, da jih je v vodi vendarle več utonilo ko v vinu. Iz teh resnih misli pa nas zbudi, če nam je dovoljeno tako reči, vpitje in zmerjanje: «naiven . . . več ko naiven . . . gluhi in slepi in brez uma . . . komedijanti . . . moderno pojanje . . .» Komaj smo se zavedli, da to grmenje nam velja, posredno ali neposredno. Nismo mogli misliti.

da bi ta tri mesce tako pohlevni p. Škrabec naenkrat zopet tako zrojil in sicer nad nami, ki smo zdaj mislili, da pomagamo Piju X. svet prenavljati.

Pa nek prijatelj nam je rešil uganko. Vidiš, je rekel, te tri mesce je Škrabec govoril le z enim abstinantom, ki je slučajno kapucin, toraj redovni brat, prej in zdaj pa govori o vas abstinantih, hribovskih župnikih in tovarniških delavcih, ki še od daleč niste redovniki . . .

Aaaa . . . sem djal, in prav po hribovsko bi bil skoraj pozabil usta zapreti, če bi me ne bil prijatelj sunil, češ da smo v mestu — v svojem velikem začudenju, kako strahovito spoštovanje ima p. Škrabec pred svojo — obleko in kako strašno majhno pred neizbrisnim značajem mašniškega posvečenja, če je isto slučajno na — kmečkem župniku — — —

Kaj bi nam rekli, če bi mi govorili o kom, da se poja! P. Škrabec pa sme! Ker je špecialist za luxurijo = razberzdanost! Glej sledeče:

«Cvetje» «rešuje» «čistost».

Pred pol leta je p. Škrabec obljubil, da bo «Cvetje» začelo prinašati lepo razpravo o sveti čistosti, ki se je zadnje čase, kakor je on opazil, začela še bolj kerhati ko zmernost. Čakali smo in čakali, pa ker smo bolj gledali na naslove člankov, smo prezrli. Opozorjeni pa smo bili, da Cvetje že «rešuje» čistost. Pa kako! V 4. številki t. l. je «namalalo» «ozadje — k svetnikovi podobi». Piše namreč življenjepis sv. Bernardina Sijenskega, In da bo menda svetnik toliko lepši, je ozadje toliko — grši. Tako je, kakor kako pregrinjalo velikomestnega predmestnega gledišča. Prešernovo ozadje pred frančiškansko cerkvijo v Ljubljani je nasproti temu — idila, njegova muza — nedolžnost. Take reči sme pač popisovati velik zgodovinar v znanstveni zgodovini, ne pa poljudni list, ki piše «za verno slovensko ljudstvo, zlasti za ude tretjega reda». Tem ni treba poznati vsega temnega ozadja. Tako pisanje v takem listu že ni več «razberzdanost» je že razbrzdanost, da po Škrabčevo govorimo, ali po katekizmovu: je nekaj, kar napeljuje v nečistost. — V 5. številki ni bilo nadaljevanje tega «temnega ozadja». Morda Vam je kdo povedal, da bi ga bilo treba premalati. Škoda, da se ne dá. Kakor se ne bo dalo izbrisati, kakšne psovke je p. Škrabec že napisal proti protialkoholnemu gibanju v svojo blamažo in v nečast svojega reda. Njegovi bratje bodo čez par let iskali teh platnic, da bi jih skrili pred svetom, pa bodo shranjene vsaj v knjižnicah v pričevanje poznim rodovom.

Avsec.

Zanimivo!

Znano je, da je bil otok Krk zadnje pribežališče glagolice. Tu so se ohranili najstarejši glagolski rokopisi zahodnega ali hrvaškega debla med njimi sloveči Kopitarjev «glagolita Clozianus». Mnogo

ostankov glagoliške pismenosti leži pa še razmetanih in neznanih po raznih knjižnicah, zakristijah, podstrešjih, kletah itd. Da bi se ohranili, zbrali in objavili taki ostanki staroslovenske književnosti, ustanovil je prevzvišeni gospod škof Mahnič na Krku posebno društvo «academia Veglensis», ki ima namen, da zbira in objavlja take stvari.

Pred dvema leti je izšel prvi zvezek izvestij te akademije. V njem je priobčil nek češki duhovnik Jožef Vajs ostanek starega brevirja — dva lista, v katera je bila vezana neka druga knjiga. Rokopis je bil pisan koncem 13. ali začetkom 14. stoletja, najbrže na otoku Krku. Svojega imena in kraja in časa pisanja pisatelj ne omenja, mesto tega pripomni pa v kratkem ostanku na dveh krajih — da mu je treba piti. Fol. C b col 2 vrsta 23 pripomni: «Pisec bi hotel piti» in fol. D b col. 1, vrsta 12: «Ne zabudmo (pozabimo) se napiti». Druzega ni imel ničesar pripomniti k brevirju!

Pismo iz Ike.

Ljubi prijatelj!

Pač se boš čudil, kaj delam v Iki. Zdravim se. Aha, boš pa brž rekel, si ga pa preveč pil. Tega sam ne mislim; sem ga, pa seveda zmerno in po pameti. Vidim pa tukaj, da ga mi Slovani res več pijemo, kakor bi bilo treba. Razne narodnosti so tukaj na avstrijski revieri, in denar mora imeti, kdor tukaj išče zdravja ali zabave, pa kamor pridem v kak javni prostor, gospoda sedi pri kavi, čaju, vodi; vino se vidi redkokedaj. Če pa le vidim koga sedeti pri vinu, pa kmalu vem, kdo je. Če govori laško, je Hrvat, če govori nemško, je Slovenec. Za potrdilo, da se nisem motil, začne namreč nazadnje le govoriti slovensko, oziroma hrvaško ali pa kleti. Res ne bo škodilo, če se nas «Piščalka» kaj prime.

Tvoj Betlen Gabor.

«Poziv inteligenci», napisal in poslal nam je pred par mesci g. J. Š. Naj nam dotični gospod oprostí, da ga ne prijavimo: imeli smo takrat že stavljeno «besedo našemu izobraženstvu» v 2. št., in predstoječa Govekarjeva slika v «Piščalki» razstavljená je tudi «poziv».

Ponatis dovoljen!

Prav radi dovoljujemo ponatis vseh člankov «Piščalke» razen leposlovnih. Želimo pač, da se navede vir.

Radovedni smo ali si bo upal kateri naših nabožnih ali homilatičnih listov ponatisniti kedaj citate iz svetega pisma, ki govore zoper vino. Mnogi teh citatov najbrž še nikdar v Slovenskem niso bili rabljeni.

Časopis.

Abstinenčno gibanje med Poljaki.

Med slovanskimi narodi so se za boj proti alkoholizmu zavzeli največ še Poljaki, za njimi pridejo Slovenci. Čudno je, da stoje Čehi, ki stoje drugače radi na čelu Slovanom, v tem vprašanju v zadnjih vrstah. Nek češki protialkoholni list, ki je izhajal v Brnu («Blaho lidu») je nedavno zaspal, sedaj izhaja samo še majhen protestantsk protialkoholen listič «Přítel lidu» v Pilznu — glasilo češkega «modrega križa», in pa list, bolj posvečen ženskemu vprašanju, ki pa obravnava večkrat tudi alkoholne stvari in sicer z katoliškega stališča: «Letaček Atulny ženske».

Glasilo poljskih abstinentov se imenuje: «Pszyszłość» («Prihodnost»), izdaja ga dr. Wróblevski v Krakovu. Dotični pisatelj izdaja tudi za abstinento od spolnosti glasilo: «Czystość» in za abstinento od tobaka je pričel ravnokar izdajati «Życie bez tytonic». («Življenje brez tobaka».)

Poljsko abstinenčno društvo «Eleuterya» je imelo vže leta 1904 nad 2000 udov (sedaj jih ima nad 5000) in nad 20 krožkov po raznih mestih v Galiciji. In to se je doseglo v dveh letih! Najlepše se razvijajo krožki v Levovu, Krakovu, Bieczu, Sanoku, Krošni, Zakopanem. V Zakopanem sem videl na neki hiši napis: «Subvencionovana brezalkoholna ljudska gostilnica, delo «Eleuterye». Na levovskem vseučilišču ima abstinenca še pristašev, kot na katerem si bodi evropskem vseučilišču. Poleg abstinenčnih krožkov ustanavlja «Eleuterya» brezalkoholne gostilnice, čajarne, protialkoholne knjižice, čitalnice itd.

Grudna l. 1904 je ustanovil krakovski krožek abstinentov «Sekcija krožka otrok». Na krožke abstinenčnih otrok mi še nismo mislili! — Tudi nemški in angleški templjarji ustanavljajo povsod lože za mladino in imajo v njih organizovanih vže na stotisoče otrok.

Tudi galicijski deželni zbor se je pečal v seji 22. listopada 1905 z abstinento in moramo pripomniti, da je bil to v Avstriji prvi zbor, v katerem se je razpravljala stvar resno in prijazno. «Eleuterya» se je obrnila do deželnega odbora s prošnjo, da bi jo podpiral v njenem prizadevanju. Stvar se je obravnavala jako resno, da celo navdušeno, od vseh strank se je pripoznavala važnost gibanja in mu izrekale simpatije. Če se pomisli, da je pred dvema leti krščansko socijalni dunajski poslanec Bielohlavek na nepopisljivo surov način persifliral abstinento, ko se je dunajska katoliška križevna zveza in društvo abstinentnih duhovnikov obrnilo po svojem predsedniku kuratu O. Kozliku z neko prošnjo na nižje-avstrijski deželni zbor, — se mora reči, da je Galicija v tem oziru veliko bolj napredna od Dunaja. Kak uspeh bi imeli sedaj slovenski abstinentje

s kakšnim takim korakom, si niti misliti ne drznemo. Nekoč sem se drznil gospodu deželnemu poslancu Povšetu omeniti neko misel, a sem dobil samo pol pomiljevalen smehljaj in odgovor: «Morda kdaj pozneje!» Seveda, sedaj so važnejše zadeve, alkoholiki pa lahko čakajo.

Delavci imajo v Krakovu svoje lastno društvo: «Trzez w ó ś ć», ki šteje več stotin udov.

V najnovejšem času se je začela v Galiciji, zlasti v Krakovu posebne vrste abstinenčna organizacija, katere privrženci morajo obljubiti štirikratno vzdržnost: 1. od alkohola, 2. od tobaka, 3. od vseh iger, 4. od spolne razuzdanosti in sicer z dvojno dosmrtno prisego, versko in državljansko. Ustanovil je to družbo vseučiliški profesor *L u t o s l a w s k i*.

Pri nas se še prepiramo, če zmernost ali abstinenca. Med poljskimi abstinenti se je pa pričelo ventilirati: Ali je boljše, da se takoj naredi obljuba za celo življenje ali pa naj se sprejemajo tudi člani, ki najpred naredo za poskušnjo obljubo samo za nekaj časa, na primer na eno leto. Zmaguje struja, ki hoče, da se takoj zaveže za celo življenje. *L.*

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

Daleč in široko ničesar razven bliščečega se in širocega zelenja ni tu in tam med njim četica resnega gozda, gruča tenkih hrastov-čuvajev, ki se je sešla tukaj. Brenčanje čebel, katero bi drugače komaj opazili, tvorilo je tu v tišini svojerodno nežno godbo, katero je prešal zrak v enakomernih valovih z mesta na mesto, izvzemši samo brezcvetne pasme zemlje...

Nežna, komaj opažena godba, je imela v sebi nekaj sanjarskega, toda mladenič je bil daleč od vsacega snu. Sicer ji pa tudi ni posvetil svoje pazljivosti. Izrastel in zžil se je ž njo, in radi tega ni občutil njene zvočne igre okoli sebe.

Mislil je na služkinjo v grasčinskih sobah, na Ano, katero je skrivaj ljubil iz cele duše; mislil je na to kako bo, kadar pojde v jeseni z doma in je dolgo več ne vidi. Vedel je, tam v mestu je ne dobi pred oči, kako pač? Ona je bila najemnica in ni ji bilo mogoče po mestih hoditi.

Res, da je šel glas, da pojde gospa v mesto ker je večkrat bolehalo, toda ali jô pusti mama ž njo v mesto?

Gotovo da ne. To je bila hudobna ženska, ljuta, kakor žid oderuh, lakomna na denar in hudobnejša od mačehe.

Vedno ji je grozila, da jo vzame od gospe in omoži z nekim svojim grbastim sosedom vdovcem, ako ji ne bo oddajala denarja, katerega zasluži pri gospej. In revica je dajala kar je imela, samo da bi mogla še dalje ostati pri gospej in bi se ne vrnila domov, katerega se je bala kot samega pekla. Sploh je bila revica radi svoje matere-čarovnice in ker je bila brez očetovega varstva. Njen oče, pošten gospodar, kot so pripovedovali ljudje je zgodaj umrl, in njen edin brat, nekdanj vojak pri konjici, sedaj hlapec, postaven in silovit, jo je včasih udaril, ako mu ni stisnila v roko krajcerjev za tobak ali za žganje. In od kodi naj bi jemala slednjič toliko denarja? Nje je bilo sram, gospe prositi denarja, a on ji ni verjel in jo je bil, kadar je imel priliko. Bog znaj, ona je bila popolnoma drugačna, kakor da bi ne bila njegova sestra, samo da je bila ravno tako vitka, kakor smreka. On je bil hrast in ne mladenič.

Kadar je nanjo mislil, videl jo je vedno pred dušo, tako kot nekdanj prvokrat.

Na graščinskem dvorišču. Nekoč so luščili turšico. Okoli stogov in košar so sedeli delavci, ženske, možki in dekleta, on in ona, in luščili. On in ona sta sedela pri enem kupu, a med njima stari Petro, ki je vodil delo. Treba je bilo vže turšico z enega kupa sipati v košaro. Stari Petro je zakričal na neko debelo, pegasto deklino, ki se je neprenehoma kregala z nekim mladeničem, da bi prinesla od stoga lestvico. Odgovorila je da prinese, toda ni se ganila z mesta, ter se je igrala dalje, in obmetovala mladeniče s turšico.

— No, sraka, ali si oglušela? Ne slišiš kaj sem zapovedal? — zakričal je z nova Petro na njo, ter ji pogrozil s pestjo, — Jaz pridem takoj tje nad tvojo glavo!

Toda deklica je morda znala, da njegove besede niso tako grozne, kakor se je razlegal njegov gromki glas, in na mestu da bi izpolnila povelje, začela se je metati z mladeničem, ki ji je ravno v tem trenutku vrgel ličje za vrat.

Ana je vse to videla. Bila je ves čas molčeča in skromna pri delu, oglasila se je samo takrat, kadar jo je kdo česa vprašal.

Mihajlo je bil, kakor da bi je ne videl, dasiravno je sedel nji nasproti in sta se njihova pogleda, od časa do časa srečala. Njene oči so bile tihe in bliščeče in so se od časa do časa nežno nasmehnile.

Ko vidi, da razposajeno dekle vže vdruči ne izpolni povelja, dvigne se ona sama s svojega mesta in gre k stogu po potrebno lestvico.

Petro pogleda trenotek molče za njo, potem pa zazvižga lahko pred sebe.

— Mej, mej, mej, kakšno dekle! — reče gruči okolo sebe. — Je vredna da bi se pošten mladenič v njo zaljubil, a jo tudi vzel. Deklica je kot zlato, tako dobro!

Njemu Mihajlu je zaigralo bolj živo srce v grudi, a drugi ljudje so pogledali s prijaznim pogledom za njo.

Za trenotek je prinesla lestvico. Šla je s počasnim enakomernim korakom in nesla na levemu ramenu dolgo lestvico a z desno roko se je opirala na kol, da bi šla v ravno vagi. Bila je prekrasna v tem trenutku. Srednje rasti, s temnimi lasmi kot svila, imela je na sebi skromno krilo ki je ni oviralo v kretanju, a se krasno prilegalo do njene vitke postave. Da je na pogled nežna, krila v sebi čudno silo in vabila k sebi kot godba s harmonijo ženstva. Ni obrnila oči ko se je bližala vedno bolj gruči ljudi.

Ko je bila že blizu množice, vstal je on z mesta in vzel z nje lestvico pri čem se je zopet srečel z njenimi črnimi očmi. Njena prsa so se lahko zazibala in ona se mu je nasmehnila.

Tako jo vidi sedaj v duši. Tako kot je šla z lestvico na ramah čez dvorišče z enakomernim brezbrzižnim korakom in z lahko nagnjeno glavo... Bila je pošteno dekle o katerem ni še nobena duša zlobne besede povedala. Poleg tega je znala toliko različnih del o katerih se drugim deklicam v vasi ni niti sanjalo. Vedno je bila pri gospodični in pri nji se je naučila raznovrstnih reči. Gospodična je včasih z njo govorila kakor s svojo vrstnico. A tudi sramožljiva je bila strašno. Tam kjer so se druge deklice krivile smeha, dregale eno drugo s komolcem kakor na skrivaj, ter si šepetale na ušesa, bilo je nje sram do solz, in pala bi najraje od zadrege v zemljo, radi tega kar je čula, zlasti še ker je bil on zraven.

— Hej, hej! — grozil ji je nekdanj nek kmetski fant, katerega je posvarila radi nespodobnih besed — ti pazi, da bi se kedaj vejica ne zlomila.

Toda ona se je obrnila ter ga je udarila po licu.

Druge deklice so se nasmijale.

Druge... Toda ona ni bila kakor druge. V resnici. Imela je vže — kot so govorili nekateri fantje — gosposki razum.

Toda najbolj jo je ljubil Mihajlo, kadar se je nasmehnila, kakor takrat ko je nesla lestvico, zlasti pa ker je bila tiha in dobra. Drugič, ko se mu je tudi tako zelo dopala, je bilo v sosednji vasi. On je šel tje po sol za živino in je moral iti mimo hiše njene matere. Revne, podrte kočje, sredi malega vrta, blizu gostilne.

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država.

(Dalje.)

Ruski Slovani so imeli torej vže v prazgodovinski dobi osnove in kali neke državne organizacije. To je tudi povsem naravno in leži vže v naravi človeka kot «ζῷον πολιτικόν», zlasti pa v naravi arijskih, duševno višje stoječih narodov. Razvoj ruske države je pa še pospešila k temu ugodna lega in zgodovinski dogodki. Na popolnoma odprti zemlji, na mogočnih ravninah, nastane veliko lažje silna država, kot v goratih krajih, kjer je občevanje težavnejše in kjer tvori vsaka dolina takorekoč svet za sebe. Tu na nepreglednih južnorusskih stepah je bil svet pogumnemu osvojevalcu na vse strani odprt, tu ni niti v značaju človeka niti v narodi mej in ovir držnim pohodom, tu je vse enolično in enakomerno, tu sta zemlja in človek najbolj pripravna za velike državne koncentracije.

Da so Rusi vže v prazgodovini imeli neko državno organizacijo v svoji domovini, se vidi tudi iz najstarejših sporočil o nemškem «Drang nach Osten». Prvo nemško pleme, ki se je iz nemške prazgodovine spustilo na potovanje proti jugovzhodu, so bili Bastarni. Bastarni so bili po vsi verjetnosti germansko pleme, dasiravno so nekateri zgodovinarji, kot Hanel, Tomažek itd. v njih videli Kelte. Prvič se imenujejo l. 180 pred Kristom, ki jih je Filip II. Makedonski kralj poklical na pomoč zoper svoje sovražnike. Takrat so stanovali na levem bregu Donave in so morali priti tje nekoliko popred, ker se imenujejo «prišleci» — «ἐπιλήτες». Ko so se Aleksander Veliki in njegovi nasledniki borili z Goti ob Donavi, Bastarnov še ni bilo tam. V prvem stoletju pred Kristom so zasele njihove prednje čete vže delto Donave — otok Pevkino — in so se od njega imenovali «Pevkini», na severju so zavzeli zahodne Karpate, ki so se po njih v II. in III. stoletju imenovale Pevkinske ali Bastarnske gore. Na severozahodu so se dotikali svojih nemških rojakov, na jugovzhodu pa pridnjestranskih Tiragetov. Bili so jako vojeviti in razbojni, raditega so imeli Grki in Rimljani z njimi hude vojne. Cesar Prob jih je 100 tisoč skupaj z njihovimi rojaki Goti in Vandali prepeljal v Trakijo, tudi cesar Galerij je naselil v svoji državi množice Bastarnov. Od takrat zginejo Bastarni v zgodovini.

Bastarni so bili torej jako bojevito in mnogoštevilno nemško pleme, ki se je spustilo iz svoje domovine ob severnem morju proti jugovzhodu, iskat si lepših žilišč. Zaselo je gorate Karpate, ko se je pa spustilo od tukaj dalje proti jugu, zadeli so na Grke in bili potolčeni in uničeni. Zakaj so šli v Karpate? Zakaj niso zavili nekoliko bolj na vzhod, kjer se je razprostirala prekrasna, ravna, rodovitna zemlja — sedanje Podolje, Volinij, Besarabija, Ukrajina, črnomska Nova Rusija? Gotovo ne, ker niso hoteli, ampak, ker niso mogli. Torej so morali vže takrat živeti na teh ozemljah narodi, ki so bili toliko zorganizovani, da so zamogli odbiti uspešno napad tako silnega nasprotnika.

Podoben, a še veliko bolj dokazan slučaj imamo iz selitve Gotov. Goti in njim sorodna plemena so začeli svoj pohod od bazena spodnje Odre in Visle proti jugovzhodu. Ker so od vzhoda pritisnili na nje baltijski Slovani, na zahodu pa sorodna nemška plemena, zamogli so za svoja razmnožena plemena iskati izhoda samo proti jugu. Slovanski pritisk je moral pri njihovem potovanju igrati veliko vlogo in dejstvo, da niso našli na svoji dolgi poti skozi celo srednjo Evropo nikjer prostora, kjer bi se zamogli naseliti, dokler niso prišli do ne ravno ugodnih črnomoških step, svedoči, da je morala biti vsa zemlja na severju od njih vže gosto obljudena od slovanskih plemen.

Popotovanje Gotov od Baltijskega do Črnega morja opisuje zgodovinar Jordan. Pripomniti se mora, da Jordan trdi, da so bili Goti in podonavski Geti eden in isti narod. Ako pripoveduje torej o tem popotovanju Gotov, ki je popolnoma nasprotno njegovi trditvi, mora se iz tega sklepati, da je bil spomin nanj takrat še tako živ, da ga ni mogel zamolčati, dasiravno oporeka njegovim lastnim trditvam. Najpred so po Jordanu Goti prišli v neke močvirne kraje, — menda «Polesje», kjer se je na nje vrgla množica ljudi. Ko so se pretolkli skozi nje, prišli so Goti v kraj, kateremu so rekli Ojum, a tu so morali vojevati vojno z domačini imenovanimi Spali. Dasiravno se pripoveduje, da je vojna izpala za Gote srečno, vendar najbrže ni bilo tako ugodno, kajti Goti se niso naselili v teh prijetnih — po Jordanu — krajih, ampak so šli dalje «na kraj Skitije, nad Črno morje». Odmevi tega potovanja so morda severna imena Merja in Mordva, vpletena pozneje v legendo o Hermanriku. Črnomske stepe so bile ravno takrat redko zaljudene, ker so se iranski Jacigi deloma preselili k svojim rojakom za Tiso.

Popotovanje Gotov nam je torej nov dokaz, da so bile ruske steple vže takrat gosto zaljudene in državno zorganizovane. Drugače bi se ne moge vstaviti tacemu navalu.

In še neka okolščina je morala vže v najstarejših časih pomagati, da se je ustanovila ruska država:

Južnoruske in črnomske stepe so bile od najdavnejših zgodovinskih časov torišče raznih iranskih, turanskih in finskih kočujočih narodov. Preseljevanje narodov je imelo svoje ognjišče v srednji Aziji. Turške in mongolske orde srednje Azije so vedno bolj pritiskale na iransko prebivalstvo Mezopotanije, dokler se to ni podalo pritisku in šlo dalje na jug in na zapad. Orde so pa pritiskale za njimi, dokler niso slednjič prebile iransko prebivalstvo in se same vsule v Evropo. To «preseljevanje narodov» je šlo iz Azije v Evropo čez Ural in čez črnomske stepe do nižje in srednje Donave in njenih pritokov.

Prvi azijski narod, ki je prišel v črnomske stepe in pregnal iz njih poprejšnje prebivalce «Kiznerijce», so bili iranski Skiti. Toda vže v 4. stoletju pred Kristom so pregnali Skite iz njihovih vzhodnih krajev sorodni njim Sarmati, ter jih potiskali vedno bolj proti zapadu. Polagoma so se Sarmati razširili do Donave in si popolnoma podvrgli Skite. Potem najdemo v Črnomorju iranske rodove «Jacigov», Roksolanov in Alanov. To so bili najbrže sarmatski rodovi, ki so eden za drugim pritiskali proti zapadu. Za njimi je pa že tiščala čisto drugačna — turanska ljudnost.

